

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ: ΑΙΤΙΑ, ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ.**

ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΜΑΚΡΗΣ ΗΛΙΑΣ**

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 0

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

**ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ: ΑΙΤΙΑ, ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ.**

(υποβλήθηκε για έγκριση Σεπτέμβριο 2010)

ΜΑΝΩΛΑΚΟΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ (Α.Μ. 8995)

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΜΑΚΡΗΣ ΗΛΙΑΣ**

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 0

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τίτλος Πτυχιακής Εργασίας:

.....
.....
.....

Ημερομηνία ανάθεσης πτυχιακής εργασίας:/...../.....

Σπουδαστές	(Επώνυμο)	(Όνομα)	(Αρ. Μητρώου)
1.	ΑΜ:
2.	ΑΜ:
3.	ΑΜ:

Έκθεση Έγκρισης Εισηγητή Εκπαιδευτικού:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ημερομηνία:/...../..... Υπογραφή εισηγητή.....

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας πτυχιακής εργασίας –εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα- αποτελούν προσωπικές διαπιστώσεις του σπουδαστή ή της ομάδας των σπουδαστών που την επιμελήθηκαν και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του επιβλέποντα εκπαιδευτικού, του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής ή του Α.Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου.

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛ.
	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΕΝΟΤΗΤΑ Α.	ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΟΙ	8
ΚΕΦ. 1	ΤΙ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΙ ΑΝΕΡΓΟΣ	8
ΚΕΦ. 2	Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	11
2.1	Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	12
ΚΕΦ. 3	ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	14
3.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
3.2	ΚΑΠΟΙΕΣ ΑΛΛΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	17
3.3	ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ	19
ΕΝΟΤΗΤΑ Β.	ΕΛΛΑΔΑ-ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ	22
ΚΕΦ. 1	Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
1.1	Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΣΗΜΕΡΑ)	27
ΚΕΦ. 2	ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	30
ΚΕΦ. 3	ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	35
3.1	ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΜΑΡΤΙΟΣ 2010)	43
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ.	ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	45
ΚΕΦ. 1	Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	45
ΚΕΦ. 2	ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	50
ΚΕΦ. 3	ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ ΚΠΑ: Τρόποι Προσέγγισης – Καταπολέμηση της Ανεργίας	53
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	57

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με την παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια ανάλυσης του φαινομένου της ανεργίας, το οποίο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχολούν τις σημερινές κοινωνίες. Σκοπός της ερευνάς μας είναι να δούμε τις διαστάσεις του φαινομένου σε όλο τον κόσμο καθώς και πώς αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί.

Η εργασία αποτελείται από τρεις ενότητες και η κάθε ενότητα από τρία κεφάλαια αντίστοιχα:

Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στην ανεργία και τους άνεργους γενικά, καθότι στο πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με ορισμούς ανεργίας και ανέργων. Στο δεύτερο κεφάλαιο με την ανεργία στον κόσμο καθώς και την πορεία της, ενώ το τρίτο κεφάλαιο ασχολείται με τις συνέπειες της ανεργίας και τις επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει η ανεργία στην υγεία των ατόμων που ορίζονται άνεργοι.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στην απασχόληση και στην ανεργία που υπάρχει στην Ελλάδα. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για την ανεργία στην Ελλάδα καθώς και για την αγορά εργασίας σήμερα. Το δεύτερο κεφάλαιο εξετάζει τα αίτια της ανεργίας και το τρίτο κεφάλαιο αναλύει ποσοτικά στοιχεία της ανεργίας.

Η τρίτη ενότητα γνωστοποιεί και προτείνει τρόπους για να αντιμετωπιστεί η ανεργία. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρει την Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο αντίστοιχα αναφέρει τρόπους αντιμετώπισης για την ανεργία στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.

Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν μέσω επίσημων ιστοσελίδων στο διαδίκτυο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρόοδος και η ευημερία κάθε ανθρώπου και κοινωνικού συνόλου οφείλεται στην εργασία, που αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα, αλλά και βασικό καθήκον και απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή ένταξη του ανθρώπου στο κοινωνικό σύνολο. Δυστυχώς, όμως, το δικαίωμα αυτό αντιστρατεύεται από την ανεργία. Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από ραγδαίες εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο, οι οποίες αφορούν, τόσο τον οικονομικό, όσο και τον κοινωνικό τομέα. Οι ραγδαίες εξελίξεις που είναι χαρακτηριστικό της παγκοσμιοποίησης σε συνδυασμό με την αλματώδη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στις αγορές εργασίας, περιορίζοντας τις ευκαιρίες απασχόλησης. Η ανεργία είναι μια πραγματικότητα της σύγχρονης εποχής, πρόκειται για παγκόσμιο φαινόμενο που παρουσιάζει όξυνση, αποτελεί ένα απ'τα σημαντικότερα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει σήμερα η Ελλάδα. Το πρόβλημα της ανεργίας ταλαιπωρεί εκατοντάδες ανθρώπους με δυσάρεστες επιπτώσεις σε όλους τους τομείς, τόσο για το άτομο, όσο και για το κοινωνικό σύνολο. Η ανεργία επιβαρύνει την θέση των λιγότερο ευνοημένων ατόμων εξαιτίας του αυξημένου ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας. Νέοι, γυναίκες, ηλικιωμένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες και μετανάστες, αποτελούν τα πρώτα θύματα της αυξημένης ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί με την πλήρης και ισότιμη ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας και την απασχόληση. Για να επιτευχθεί, όμως απαιτείται ο σχεδιασμός μιας αποτελεσματικής πολιτικής με σαφή καθορισμό στόχων και συγκεκριμένων προτεραιοτήτων, που λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της οικονομίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α.

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΤΙ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΙ ΑΝΕΡΓΟΣ.

Ανεργία ορίζεται ως το πηλίκο των ανέργων μιας περιοχής προς το συνολικό εργατικό δυναμικό σε αυτήν. Εκφράζεται ως ποσοστό επί της εκατό του εργατικού δυναμικού της συγκεκριμένης περιοχής. Όπου εργατικό δυναμικό είναι το άθροισμα των ανέργων και των απασχολούμενων στην συγκεκριμένη περιοχή.

Κάθε οικονομία έχει ένα ορισμένο μέγεθος πληθυσμού. Για λόγους οικονομικής ανάλυσης ο πληθυσμός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργός και σε οικονομικά μη ενεργός. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το εργατικό δυναμικό. Το εργατικό δυναμικό αποτελείται από όσους έχουν εργασία (απασχολούμενοι) και εκείνους που δεν απασχολούνται (άνεργοι) αλλά έχουν δηλώσει ότι επιθυμούν και είναι διαθέσιμοι να εργαστούν. Ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός αποτελεί το μη εργατικό δυναμικό. Το μη εργατικό δυναμικό είναι το μέρος του ενήλικου πληθυσμού που ασχολείται με τα οικιακά, είναι συνταξιούχοι, ασθενούν σοβαρά ώστε να απέχουν από την εργασία, ή δεν ψάχνουν για εργασία.

Εργατικό δυναμικό, είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν.

Απασχολούμενοι, είναι τα άτομα τα οποία εργάζονται.

Ποσοστό ανεργίας, είναι ο αριθμός των ανέργων διαιρούμενος με το σύνολο του εργατικού δυναμικού.

Υπάρχουν 4 είδη ανεργίας:

Η διαρθρωτική ανεργία, εμφανίζεται όταν υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, αλλά οι άνεργοι δεν έχουν τα ανάλογα προσόντα για να καλύψουν αυτές τις θέσεις. Πρόκειται για την πιο σημαντική μορφή ανεργίας, γιατί αναφέρεται στο κατά πόσον μια οικονομία έχει την ικανότητα να προσαρμόζεται σε νέες συνθήκες που προκύπτουν από τεχνολογικές μεταβολές ή τη διαθεσιμότητα παραγωγικών συντελεστών, πηγών ενέργειας, κλπ.

Η ανεργία τριβής οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς να απορροφήσει άμεσα τους άνεργους. Αναφέρεται στο ελάχιστο επίπεδο ανεργίας που δεν μπορεί να μειωθεί σε μια δυναμική κοινωνία. Περιλαμβάνει τα άτομα των οποίων η φυσική ή η διανοητική

κατάσταση τα καθιστά ανίκανα προς εργασία. Περιλαμβάνει επίσης και όσους περνούν μικρά χρονικά διαστήματα χωρίς εργασία καθώς μετακινούνται από μια θέση εργασίας σε μιαν άλλη, στο πλαίσιο μιας οικονομίας στην οποία το εργατικό δυναμικό και οι προσφερόμενες θέσεις εργασίας μεταβάλλονται συνεχώς.

Η εποχιακή ανεργία που οφείλεται στις μεταβολές της παραγωγής οι οποίες συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργατικού δυναμικού και συνεπώς από μεταβολές στην ανεργία. Επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι προσωρινή και σχετικά μικρής διάρκειας.

Η ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης, προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης. Αναφέρεται στην περίπτωση της Κεϋνσιανής ανεργίας, όταν η συνολική ζήτηση πέφτει και οι τιμές και οι μισθοί δεν έχουν προσαρμοστεί, για να επαναφέρουν την οικονομία στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης. Η συνολική ζήτηση της οικονομίας αδυνατεί να απορροφήσει τη συνολική προσφορά του εργατικού δυναμικού. Επίσης, η ανεργία μπορεί να κατηγοριοποιηθεί, ως προς την χρονική διάρκεια που το άτομο παραμένει εκτός απασχόλησης (ταξινόμηση της ανεργίας με βάση τη διάρκειά της) , σε βραχυχρόνια ανεργία (διάρκεια από έναν έως έξι μήνες), μέσης διάρκειας και σε μακροχρόνια (πάνω από 12 μήνες).

Άνεργος βάσει του ορισμού του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, θεωρείται κάποιος ο οποίος “δεν εργάζεται, ενδιαφέρεται να εργαστεί, είναι διαθέσιμος για να εργαστεί και ψάχνει για εργασία” και Ανεργία είναι η κατάσταση ενός ατόμου, που ενώ είναι ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο να απασχοληθεί, δεν δύναται να βρει εργασία. Επίσης σύμφωνα με την CEDEFOP, (Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 1996) ως ανεργία ορίζεται «η κατάσταση όσων προσφέρονται για εργασία και δε βρίσκουν απασχόληση έναντι αμοιβής, ανάλογη με την ειδίκευση και τις επαγγελματικές δεξιότητες που διαθέτουν. Ο άνεργος διαφέρει από τον άεργο. Ο τελευταίος επίσης δεν έχει απασχόληση, αλλά και δεν ενδιαφέρεται να αποκτήσει.» Συσχετιζόμενες με την έννοια της ανεργίας είναι οι έννοιες, του εργατικού δυναμικού, του μη εργατικού δυναμικού και το ποσοστό ανεργίας:> εργατικό δυναμικό: αποτελείται από όσους έχουν εργασία (απασχολούμενοι) και εκείνους που δεν απασχολούνται (άνεργοι) αλλά έχουν δηλώσει ότι επιθυμούν και είναι διαθέσιμοι να εργασθούν.> μη εργατικό δυναμικό: είναι το μέρος του ενήλικου πληθυσμού που ασχολείται με τα οικιακά, είναι συνταξιούχοι, ασθενούν σοβαρά ώστε απέχουν από την εργασία, ή δεν ψάχνουν για εργασία.> ποσοστό ανεργίας: είναι ο αριθμός των ανέργων διαιρούμενος με το σύνολο του εργατικού δυναμικού. Στην

βάση της κοινής καταγραφής και στατιστικής επεξεργασίας της ανεργίας στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ένωσης έχει δοθεί, ένας λειτουργικός ορισμός (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1897/2000 της Επιτροπής 7-9-2000). Σύμφωνα με τον κανονισμό άνεργοι είναι τα άτομα ηλικίας 15 έως 74 ετών τα οποία: α) δεν είχαν εργασία κατά την εβδομάδα αναφοράς, δηλαδή δεν είχαν ούτε μισθωτή εργασία ούτε μη μισθωτή εργασία (για μία ώρα τουλάχιστον) β) ήταν διαθέσιμα για εργασία, δηλαδή για έναρξη δραστηριότητας ως μισθωτοί ή μη μισθωτοί εντός δύο εβδομάδων από την εβδομάδα αναφοράς) αναζητούσαν ενεργά απασχόληση, δηλαδή είχαν πραγματοποιήσει συγκεκριμένες ενέργειες με σκοπό την εξεύρεση μισθωτής ή μη μισθωτής απασχόλησης για περίοδο τεσσάρων εβδομάδων που λήγει στο τέλος της εβδομάδας αναφοράς, ή τα οποία είχαν βρει εργασία και θα την άρχιζαν εντός τριών μηνών το πολύ. Παρόλο που τα δύο τελευταία χρόνια υπάρχει μια κάμψη του φαινομένου της ανεργίας στην Ε.Ε. το πρόβλημα εξακολουθεί να είναι έντονο και να αφορά κυρίως τους νέους εργαζόμενους. Δυο ζητήματα, σε σχέση με τα προηγούμενα και την μείωση του αριθμού των ανέργων είναι α) ποιος υπολογίζεται ως άνεργος και β) πώς γίνεται η μέτρηση της ανεργίας. Και για τα δύο αυτά ζητήματα έχει ασκηθεί πολύ κριτική. Στην πραγματικότητα το ποσοστό ανεργίας είναι πολύ υψηλότερο. Ο εργαζόμενος με πλήρη απασχόληση 8ωρου σε 40ωρη εβδομαδιαία εργασία και πλήρη μισθό έχει σχεδόν εξαφανιστεί.. Εργαζόμενος για τις μετρήσεις θεωρείται και ο ήμι -απασχολούμενος, ήμι- αμειβόμενος και συνήθως χωρίς ασφάλιση, σε 3μηνη, 6μηνη ή το πολύ 12μηνη βάση. Όλοι αυτοί δεν καταγράφονται ως άνεργοι , ούτε το κομμάτι εκείνων των εργαζόμενων που περιφέρονται από σεμινάριο σε σεμινάριο για να πάρουν το πενιχρό επίδομα χωρίς στην πραγματικότητα να έχουν εργασία, αμοιβή, ασφάλιση. Ούτε βέβαια καταγράφονται γιατί δεν το κάνουν, οι εργαζόμενοι που έχοντας περάσει τα 50 εργάζονται χωρίς αμοιβή για τη συμπλήρωση των ενσήμων τους για να πάρουν την κατώτατη σύνταξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Η ανεργία είναι ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα που απασχολεί τις κυβερνήσεις, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο, όσο και στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προκαλεί από την μια μεριά το επιστημονικό ενδιαφέρον επιμέρους επιστημόνων και από την άλλη την εκπόνηση μέτρων και πολιτικών για την αντιμετώπισή της. Η νέα φτώχεια, η ανεργία, το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού σταδιακά εξελίσσουν, τις ανεπτυγμένες βιομηχανικές οικονομίες της δύσης σε κοινωνίες των «δύο τρίτων», με τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη, συγκρότηση, και οργάνωση αυτών των κοινωνιών. Το πρόβλημα της ανεργίας έχει αποκτήσει δραματικές διαστάσεις στην Ευρώπη και σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Στην Ε.Ε. και τις χώρες του ΟΟΣΑ το μέσο ποσοστό της ανεργίας αγγίζει το 10%. Η Ελλάδα κατέχει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά στους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους, τους κατοίκους «θυλάκων» ανεργίας. Σύμφωνα με την γνώμη της ΟΚΕ (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή) «τα νέα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα που οδήγησαν σε ένα έντονο διεθνή οικονομικό ανταγωνισμό συσχετίζονται με την προϊούσα οικονομική αναδιάρθρωση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις συναφείς απώλειες σε σχέση με ορισμένες προτεραιότητες του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου». Είναι προφανές ότι τα σχεδόν 20 εκατομμύρια ανέργων στην Ευρώπη και ανεξάρτητα από τις συνθήκες που διαμορφώνονται στα πλαίσια του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού, οδηγούν στην απαξίωση βασικών θεμελιακών αξιών κοινωνικής προστασίας (πλήρη απασχόληση, σταθερή εργασία, βασικός μισθός) και ταυτόχρονα όπως είδαμε πρόσφατα στην Γαλλία σε κοινωνική αστάθεια και στην «αντικοινωνική» συμπεριφορά. Η ανεργία στην χώρα μας εμφανίζεται ως ένα από τα μεγάλα προβλήματα και ως βασικός παράγοντας, της ανάπτυξης της, πέρα από - την παραγωγικότητα, εκσυγχρονισμό και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας - εμφανίζεται και η εκπαίδευση. Πρόκειται για «σπατάλη ανθρωπίνου κεφαλαίου» και σε συνδυασμό με την καταστροφή ή την αποσταθεροποίηση των υπάρχουσών θέσεων εργασίας, το πρόβλημα για την νέα γενιά είναι τεράστιο. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζετε το φαινόμενο της ανεργίας, η σχέση του με την «εκπαίδευση» και τέλος η οπτική αυτής της σχέσης από την πλευρά του Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

2.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1970 δεν αποτελούσε σημαντικό πρόβλημα για τις περισσότερες οικονομίες του κόσμου. Από το σημείο όμως εκείνο και έπειτα, σε συνδυασμό με τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις, η πορεία της ήταν ανοδική και έπληξε τόσο τις χώρες της Ευρώπης όσο και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Ιαπωνία. Ωστόσο, υψηλότερη ήταν η άνοδος στην Ευρώπη και μάλιστα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια το ποσοστό ανεργίας κυμαίνεται γύρω στο 10%. Παρατηρώντας την συμπεριφορά της ανεργίας στις χώρες του ΟΟΣΑ, τα παρακάτω συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν :

1. Η ανεργία παρουσιάζει διακυμάνσεις κατά την πορεία ενός οικονομικού κύκλου αλλά και μεταξύ των οικονομικών κύκλων, παρόλα αυτά σε μακροχρόνιο διάστημα παραμένει σταθερή.
2. Οι μεταβολές της ανεργίας είναι μικρές αλλά παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό συσχέτισης μεταξύ των διαδοχικών ετών. Δηλαδή η ανεργία του σήμερα επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το χθες.
3. Τα ποσοστά ανεργίας διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα.
4. Η διάρκεια της ανεργίας διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις αναπτυγμένες οικονομίες. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες η διάρκεια της ανεργίας ήταν πολύ μεγαλύτερη στην Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία.
5. Τα ποσοστά ανεργίας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των διαφόρων ομάδων ηλικίας, επιπέδων εκπαίδευσης, περιοχών αλλά και φυλών.

Παρότι η πορεία της ανεργίας είναι παρόμοια στις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου (Ευρώπη, ΗΠΑ, Ιαπωνία) τα αίτια που την προκάλεσαν διαφέρουν όχι μόνο ανά οικονομία αλλά και ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης. Οι βασικές θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν την ανεργία είναι δύο: η νεοκλασική και η κεϋνσιανή. Σύμφωνα με την πρώτη, η αγορά εργασίας περιορίζεται από θεσμικούς παράγοντες με αποτέλεσμα να μην μπορεί να λειτουργήσει ελεύθερα προκειμένου να έρθει σε ισορροπία. Η δεύτερη, εντοπίζει το πρόβλημα της ανεργίας στην ανεπαρκή ζήτηση. Με άλλα λόγια η νεοκλασική θεωρία υποστηρίζει πως η ανεργία είναι εκούσια (voluntary) και μικροοικονομικό πρόβλημα και καλεί τις κυβερνήσεις να μειώσουν την ελκυστικότητα της ενώ η κεϋνσιανή θεωρία κατατάσσει την ανεργία ως ακούσια (involuntary) που μπορεί να λυθεί με την εφαρμογή μακροοικονομικών μέτρων τις κυβερνήσεις για την αύξηση των θέσεων εργασίας. Όσον αφορά την πορεία της ανεργίας από το 1970 και μετά, πλήθος οικονομολόγων προσπαθούν να ερμηνεύσουν

την πορεία της όσο και τα διαφορετικά αίτια που την προκάλεσαν μεταξύ των αναπτυγμένων οικονομιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανεργία των νέων στην ηλικία συνανθρώπων μας, η ανεργία των παιδιών μας, αποτελεί μια κατάσταση που διαρκεί εδώ και δεκαετίες, μια κατάσταση με δραματικές συνέπειες, όχι απλώς οικονομικές, αλλά κοινωνικές, πολιτικές και ψυχολογικές. Θα αποπειραθώ συνεπώς να συνοψίσω τι γνωρίζουμε από την επιστημονική έρευνα του προβλήματος. Αυτά που γνωρίζουμε είναι πολλά, αλλά όχι αρκετά, ικανά να δώσουμε σαφείς και ταχείας αποτελεσματικότητας λύσεις. Γνωρίζουμε ότι:

- 1.** Οι «νέοι» ορίζονται ως μια ηλικιακή κατηγορία (όσοι είναι μεταξύ 15 ως 25 ετών). Αυτός ο ορισμός ελάχιστα μας επιτρέπει να καταλάβουμε το τι πραγματικά συμβαίνει. Μόνον αν κατανοήσουμε ότι αυτό που αποτελεί το διακριτικό χαρακτηριστικό της κοινωνικής κατηγορίας «νέοι» είναι η μεταβατικότητα, η διαδικασία μετάβασης από το εκπαιδευτικό σύστημα στην αγορά εργασίας, μπορούμε να διαπιστώσουμε μηχανισμούς και παράγοντες που καθορίζουν την επιτυχή μετάβαση ή την αποτυχία της.
- 2.** Οι «νέοι» δεν αποτελούν μια ομοιογενή κατηγορία. Στην ετερογένεια της συμβάλλουν πλήθος παραγόντων, όπως η κοινωνική θέση της οικογένειας, το επίπεδο σπουδών, το κοινωνικό κεφάλαιο που διαθέτουν κλπ. Καθένας από τους παράγοντες αυτούς καθορίζει τις πιθανότητες επιτυχούς ή μη επιτυχούς έκβασης της προσπάθειας ένταξης στην αγορά εργασίας και της θέσης που καταλαμβάνουν στη δομή της απασχόλησης.
- 3.** Η ανεργία των νέων ακολουθεί τις διακυμάνσεις της ανεργίας των «ώριμων» σε ηλικία εργαζομένων. Όταν η ανεργία των «μεγαλυτέρων» αυξάνεται, αυξάνεται και η ανεργία των νέων, αν και πιο έντονα. Το αντίστροφο συμβαίνει όταν μειώνεται η ανεργία των «μεγαλυτέρων». Επίσης, χώρες με υψηλό επίπεδο ανεργίας εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων (με εξαίρεση τη Γερμανία και την Αυστρία εξαιτίας του συστήματος μαθητείας που διαθέτουν). Η ανεργία των νέων, συνεπώς, καθορίζεται από τους ίδιους παράγοντες και τους ίδιους μηχανισμούς που προκαλούν τη συνολική ανεργία. Η μόνη διαφορά είναι ότι στους «νέους» επιμερίζεται ένα μεγαλύτερο τμήμα της ανεργίας, δυσανάλογο για το μερίδιό τους στον πληθυσμό και στο εργατικό δυναμικό.

4. Η συμμετοχή των νέων στο εργατικό δυναμικό μειώνεται συνεχώς και η μείωση στα ποσοστά ανεργίας οφείλεται στην απομάκρυνση των νέων από την αγορά εργασίας στον μεγαλύτερο βαθμό, παρά στη θετική έκβαση της αναζήτησης μιας θέσης εργασίας.

5. Τα νεαρά σε ηλικία άτομα καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας ποιοτικά κατώτερες: Αυτό αποτυπώνεται στα επίπεδα αμοιβών, κλάδων και επαγγελματίων απασχόλησης, στην επισφάλεια της εργασίας και στα εργασιακά δικαιώματα. Η ανεύρεση μιας εργασίας δεν αποτελεί παρά μια φάση στη διαδικασία μετάβασης στην αγορά εργασίας.

6. Η ανεργία, είτε παρατεταμένη είτε διακοπτόμενη από σύντομες περιόδους επισφαλών εργασιών, έχει συνέπειες για το εργασιακό μέλλον των νέων. Τους εγκλωβίζει σε θέσεις επισφαλείς, με ισχνές προοπτικές σταδιοδρομίας, συνήθως κακοπληρωμένες.

7. Η συχνή εναλλαγή θέσεων εργασίας, παρά τις περί του αντιθέτου επίσημες θέσεις που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς, έχει αρνητικές συνέπειες τόσο για την επαγγελματική σταδιοδρομία των νέων, όσο και για την αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας. Αυτό οφείλεται στην αδυναμία να αποκτηθούν οι ειδικές εργασιακές δεξιότητες, τεχνικές και κοινωνικές, που μόνο στον χώρο εργασίας μπορούν να αποκτηθούν, όπως και η λεγόμενη «άυλη γνώση», μια γνώση για την οποία δεν υπάρχουν μηχανισμοί μεταβίβασης, αλλά αποκτάται μέσα σε συγκροτημένο εργασιακό περιβάλλον.

8. Τα νέα σε ηλικία άτομα αντιμετωπίζονται με δυσπιστία από τους εργοδότες, δυσπιστία που αγγίζει τα όρια, ορισμένες φορές, ενός ιδιότυπου ηλικιακού ρατσισμού. Οι εργοδότες πιστεύουν ότι οι νέοι

A. δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις που χρειάζονται

B. δεν έχουν την απαιτούμενη εμπειρία

Γ. δεν διαθέτουν κοινωνικές εργασιακές δεξιότητες (εργατικότητα, συνέπεια, υπακοή, ικανότητα επικοινωνίας) και δεν φαίνονται πρόθυμοι να ταυτιστούν με την επιχείρηση.

Είναι προφανές ότι μόνο στο θέμα της εργασιακής εμπειρίας υπάρχει βάση στις αιτιάσεις αυτές. Πραγματικά, η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας αποτελεί αντικειμενική έλλειψη για τους νέους, ακριβώς γιατί αντιμετωπίζουν μια κατάσταση μετάβασης.

Ωστόσο, η κυρίαρχη αντίληψη θεωρεί ότι οι νέοι δεν αποκτούν στο εκπαιδευτικό σύστημα τις αναγκαίες γνώσεις που απαιτεί η «αγορά». Εδώ έχουμε να κάνουμε με μια γενικευμένη, αλλά διπλή, παρανόηση, με σοβαρές συνέπειες για το ίδιο το

εκπαιδευτικό σύστημα.

Η πρώτη παρανόηση έχει να κάνει με το τι «παράγει» το εκπαιδευτικό σύστημα. Το εκπαιδευτικό σύστημα, ευτυχώς, δεν προσφέρει ειδικές τεχνικές εργασιακές δεξιότητες, αλλά βασικές δεξιότητες. Δεξιότητες δηλαδή που επιτρέπουν σ' αυτόν που τις διαθέτει να μαθαίνει και να προσαρμόζει τις γνώσεις του σε ένα μεταβαλλόμενο εργασιακό περιβάλλον. Αν το εκπαιδευτικό σύστημα αποπειραθεί να προσφέρει τις ειδικές εργασιακές δεξιότητες, είτε θα κατέληγε να «παράγει» εργαζομένους με δεξιότητες με ημερομηνία λήξης ή να γίνει εξάρτημα λίγων μεγάλων επιχειρήσεων. Το πείραμα της Μ. Βρετανίας είναι γνωστό, όπως και η τραγική υποβάθμιση των σπουδών σ' αυτήν. Από την άλλη πλευρά, επίσης, είναι γνωστό ότι οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις δεν προσλαμβάνουν πτυχιούχους με MBA, αλλά αποφοίτους τμημάτων ιστορίας, ξένων γλωσσών κλπ. Αυτό γιατί η γνώση της ιστορίας και των πολιτισμών προσφέρει ικανότητα προσαρμογής, κατανόηση του διαφορετικού, ευελιξία στη διαχείριση ατόμων από διαφορετικές κουλτούρες. Δεν είναι τυχαίο ότι δεν υπάρχει καμιά εμπειρική έρευνα που να υποστηρίζει ότι οι επιχειρήσεις δεν βρίσκουν κατάλληλο εργατικό δυναμικό και γι' αυτό δεν προχωρούν σε προσλήψεις νέων. Αντίθετα, οι έρευνες του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης, δείχνουν ότι ελάχιστες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα στελέχωσης. Η δεύτερη παρανόηση είναι ότι το πρόβλημα της απορρόφησης των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας, κυρίως, εκπαίδευσης εστιάζεται στην πλευρά των υποψηφίων εργαζομένων, στην πλευρά των ποιοτικών χαρακτηριστικών της προσφοράς εργασίας, ενώ θα έπρεπε να εστιαστεί στην πλευρά της ζήτησης. Το ερώτημα οφείλει να διατυπωθεί με τη μορφή «Έχει η ελληνική επιχείρηση τις οργανωτικές δομές που επιτρέπουν την απασχόληση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού;». Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι δυστυχώς αρνητική. Μια ματιά στη δομή απασχόλησης κατά εκπαιδευτικό επίπεδο και κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας αποκαλύπτει ότι οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν ανειδίκευτη ή χαμηλής ειδίκευσης εργασία και σπανίως εργασία υψηλής ειδίκευσης. Η τάση, μάλιστα, είναι η διαχρονική στασιμότητα ή και πτώση του επιπέδου εκπαίδευσης. Για να το πω απλά, ας εκσυγχρονίσουμε την παραγωγική δομή και να είστε βέβαιοι ότι το εκπαιδευτικό σύστημα θα ανταποκριθεί με απόλυτη επάρκεια.

3.2 ΚΑΠΟΙΕΣ ΑΛΛΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Οικονομική καχεξία – αδυναμία κάλυψης βασικών και μη αναγκών. Φυσικό επακόλουθο της ανεργίας είναι η οικονομική καχεξία αφού ο νέος δεν έχει δυνατότητα αποκόμισης χρημάτων ως άνεργος αφήνει τις ανάγκες του ανικανοποίητες γιατί πολύ απλά δεν έχει χρήματα για να τις ικανοποιήσει.

Βία και εγκληματικότητα. Το άτομο μη μπορώντας να βρει κάποια εργασία προκειμένου να αποκτήσει κάποια εισοδήματα ικανά για την επιβίωση του αρχίζει να αντιδρά βίαια και εγκληματικά δεδομένου και του διαταραγμένου ψυχικού του κόσμου αφού η ανεργία για τον άνεργο θεωρείται ασθένεια.

Ο άνεργος αισθάνεται παραγκωνισμένος – παράσιτο – άχρηστος. Αρχίζει να πιστεύει ότι δεν είναι ικανός να προσφέρει τίποτα και ότι ζει σε αδράνεια.

Βιώνει ένα πλέγμα ενοχής εφόσον ζει εις βάρος κάποιων άλλων. Νιώθει ένοχος αφού ζητεί λεφτά από το οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον του μη μπορώντας να τα αποκομίσει μόνος του.

Απουσία χρηματοδοτικού παράγοντα από τη ζωή του. Δεν βλέπει το νόημα στην ζωή του εφόσον κάθε μέρα που ξυπνά ξέρει ότι δεν έχει με κάτι να ασχοληθεί.

Υπαρξιακά προβλήματα. Αρχίζει να σκέπτεται για πιο λόγο υπάρχει από την στιγμή που δεν έχει κάτι να κάνει.

Υποθήκευση της ελευθερίας – ανάγκη για συμβιβασμούς που συχνά μπορεί και να αμαυρώσουν την ηθική του ατόμου. Υποκύπτει σε παράλογες επιθυμίες εργοδοτών όπως υπερωρίες άνευ αποδοχών και άλλες κακόγουστες βουλήσεις προκειμένου να μην ξανά βρεθεί στην δυσάρεστη θέση της αναζήτησης εργασίας.

Προβλήματα στις σχέσεις του με τους άλλους – ζήλευα , φθόνος , περιθωριοποίηση. Νιώθει φθόνο και ζήλια για όποιον δουλεύει κάπου. Θεωρεί ότι δεν έχει κανένα κοινό σημείο πλέον με ένα εργαζόμενο άτομο και περιθωριοποιείτε μένοντας κλεισμένο στον εαυτό του.

Δεν ικανοποιεί τη δημιουργική του διάθεση – αίσθηση του ανικανοποίητου. Νιώθει σαν να είναι ένα λιοντάρι κλεισμένο μέσα σε ένα κλουβί διότι γνωρίζει ότι έχει δυνατότητες να προσφέρει έργο αλλά λόγω κάποιων κακών συνθηκών δεν μπορεί.

Άσκηση άλλου επαγγέλματος – βαρεμάρα ρουτίνα – αλλοτρίωση – πτώση της παραγωγικότητας ή αντικείμενο εκμετάλλευσης . Αναγκάζεται να απασχοληθεί σε κάποιο άλλο επάγγελμα το οποίο ενδεχομένως δεν τον ενδιαφέρει γεγονός που τον καθιστά μη παραγωγικό ή αντικείμενο εκμετάλλευσης από τον επιχειρηματία.

Κλονισμός της εμπιστοσύνης του πολίτη στο κράτος – ηθική αποχαλίνωση – αδιαφορία για τα κοινά – αδυναμία συνεργασίας. Αρχίζει να μην εμπιστεύεται τον κρατικό μηχανισμό και σε κάθε ευκαιρία τον κατηγορεί αφού δεν βλέπει καμία ενεργεία από την κρατική μηχανή για την διεκπεραίωση αυτού του τόσο σοβαρού ζητήματος απόδειξη αυτού αποτελεί η αποχή των νέων και ιδιαίτερα των ανέργων από την εκλογική διαδικασία.

Στρατιές ανέργων που διεκδικούν όχι πάντα με νόμιμο και αποδεκτό τρόπο το δικαίωμά τους στην εργασία. Πραγματοποιούν πορείες προκειμένου να διεκδικήσουν το δικαίωμα τους στην εργασία όπου στις πορείες αυτές βγάζουν όλο τους το θυμό καταλήγοντας σε άσχημες εικόνες και καταστάσεις.

Μείωση της αγοραστικής δύναμης του κοινού. Εφόσον υπάρχει ανεργία στον κόσμο είναι αναπόφευκτη η μείωση της αγοραστικής δύναμης του κοινού αφού μεγάλο μέρος αυτού δεν εσοδεύει ώστε να μπορεί να ξοδέψει χρήματα για την αγορά διαφόρων αγαθών.

Ανάπτυξη παρασιτικών επαγγελμάτων. Κάποιοι από τους ανέργους καταφεύγουν στον ανορθόδοξο δρόμο της παρανομίας όπως στην πώληση ναρκωτικών ουσιών, εμπόριο λευκής σαρκός, εμπόριο όπλων, προστασίας σε νυχτερινά κέντρα. Δυστυχώς αυτές οι επιλογές αποτελούν δρόμους χωρίς επιστροφή με μοναδικό προορισμό την φυλακή ή τον θάνατο.

3.3 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Τα τελευταία είκοσι χρόνια η ανάπτυξη του φαινομένου της ανεργίας ήρθε να προσθέσει μια νέα διάσταση στη σχέση της οικονομίας με την υγεία. Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών, η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής και η εισαγωγή φτηνής αλλοδαπής εργατικής δύναμης έχει οδηγήσει σε απώλεια πολλών θέσεων εργασίας, κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες.

Όλες οι σχετικές μελέτες έχουν διαπιστώσει μεγαλύτερη σωματική και ψυχική νοσηρότητα στους απ' ότι στους εργαζόμενους, τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Σε ότι αφορά την ψυχική υγεία, μειωμένα επίπεδα ψυχικής ευεξίας διαπιστώθηκαν από όλες τις μελέτες που συνέκριναν ανέργους με εργαζόμενους όλων των ηλικιών και των δυο φύλων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση νέων ανέργων που, ενώ δεν παρουσίασαν χαμηλούς δείκτες ψυχικής υγείας όσο ακόμα ήταν μαθητές, εμφάνισαν ψυχικές διαταραχές όταν βρέθηκαν άνεργοι, ενώ εν συνεχεία, όταν βρήκαν ξανά δουλειά, η ψυχική τους υγεία αποκαταστάθηκε. Στην Ελλάδα, όπου η ανεργία έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, οι επιπτώσεις στην υγεία αποκτούν σοβαρές διαστάσεις. Σε μελέτη του Πανεπιστημίου Πατρών σε άνεργους της Πάτρας και της Σύρου διαπιστώθηκε μεγαλύτερη συχνότητα ψυχικών διαταραχών και κατάθλιψης σε σχέση με το γενικό πληθυσμό. Σχετικά με την σωματική υγεία, άνδρες που ήταν άνεργοι κατά την απογραφή του 1971 στην Αγγλία και την Ουαλία παρουσίασαν στα χρόνια που ακολούθησαν αύξηση της θνησιμότητας κατά 20%. Η αύξηση ήταν ανεξάρτητη απ' την κοινωνική τους προέλευση και δεν επηρεαζόταν απ' αυτή. Ανάλογη αύξηση στη θνησιμότητα παρατηρήθηκε και στις συζύγους των ανέργων, ενώ χρονικοί περίοδοι και γεωγραφικές περιοχές με υψηλότερη ανεργία παρουσίασαν και υψηλότερους δείκτες θνησιμότητας. Ανάλογα συμπεράσματα προέκυψαν και από μελέτες που πραγματοποιήθηκαν εν συνεχεία στην Ιταλία, την Δανία και την Φιλανδία. Στις ΗΠΑ έχει υπολογιστεί ότι η αύξηση της ανεργίας κατά 1% θα επιφέρει σε περίοδο 6 ετών 37000 περισσότερους θανάτους (22000 από καρδιαγγειακά αίτια, 900 αυτοκτονίες, 650 ανθρωποκτονίες, 500 από κίρρωση του ήπατος), 4200 ψυχιατρικές εισαγωγές και 3300 φυλακίσεις. Πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι τα οικονομικά προβλήματα που προκαλεί η ανεργία ευθύνονται άμεσα για τη χειροτέρευση της υγείας. Στην Βρετανία, η διαφορά ανάμεσα στο οικογενειακό εισόδημα των εργαζομένων και των ανέργων προδίκασε το αποτέλεσμα στο γενικό ερωτηματολόγιο υγείας, που αποτελεί αξιόπιστο εργαλείο για την μέτρηση του

επιπέδου υγείας σε τακτά χρονικά διαστήματα. Σε άλλη μελέτη ,οι άνεργοι που ήταν αναγκασμένοι να δανειστούν χρήματα κατά την διάρκεια του τελευταίου έτους διέτρεχαν διπλάσιο κίνδυνο κατάθλιψης από άλλους άνεργους που δεν είχαν δανειστεί. Οι ίδιοι ερευνητές διαπίστωσαν επίσης ότι ,εκτός απ' την κατάθλιψη ,ο κίνδυνος ήταν μεγαλύτερος και για τη σωματική υγεία. Σε ανάλογες διαπιστώσεις κατέληξαν και οι έρευνες που έγιναν σε άλλες χώρες. Στις ΗΠΑ ,οι οικονομικές δυσκολίες των ανέργων ευθύνονται πολύ περισσότερο για τις διαταραχές στην υγεία τους απ' ότι η μειωμένη κοινωνική ενσωμάτωση ή η αυξημένη συχνότητα δυσάρεστων γεγονότων. Στην Δανία ,υπήρξε ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στα οικονομικά προβλήματα των ανέργων (ανδρών και γυναικών) και στην κλονισμένη τους υγεία ,ενώ σημαντικό ρόλο φαίνεται να παίζει και η μοναξιά. Οι οικονομικές επιπτώσεις της ανεργίας στην υγεία έχουν συνήθως βραχυχρόνιο χαρακτήρα (σύμφωνα με ορισμένες μελέτες ,δεν ξεπερνούν τους 12 με 18 μήνες). Μετά το διάστημα αυτό ,οι εργαζόμενοι δείχνουν να προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες. Σχετικά με την δεύτερη κατηγορία ερμηνειών ,η απώλεια της εργασίας αποτελεί αναμφισβήτητα σημαντική πηγή στρες μεταξύ των 42 πιο στρεσογόνων γεγονότων ,η απώλεια της εργασίας καταλαμβάνει την 8η θέση. Στα σύγχρονα κράτη πρόνοιας ,με τα ταμεία ανεργίας και την πολύπλευρη κοινωνική υποστήριξη ,η ανεργία μπορεί να συνεπάγεται τις περισσότερες φορές σοβαρά οικονομικά προβλήματα ,αλλά δεν οδηγεί σε πείνα και σε εξαθλίωση. Πολλοί ερευνητές θεωρούν ότι ο βασικός λόγος που η ανεργία αποτελεί στρεσογόνο εμπειρία είναι κυρίως επειδή η εργασία συνεπάγεται και μη οικονομικά οφέλη ,που έχουν χαρακτηριστεί λανθάνουσες συνέπειες τις εργασίας όπως η χρονοοργάνωση της ημέρας ή η αυτοεκτίμηση και ο σεβασμός των άλλων. Η σημασία των μη οικονομικών συνεπειών της εργασίας τεκμηριώνεται από έρευνες που έχουν γίνει κυρίως στις σκανδιναβικές χώρες. Στην περιοχή της Στοκχόλμης οι άνεργοι που ανέφεραν περισσότερη δραστηριότητα και κοινωνικές επαφές είχαν καλύτερη ψυχική υγεία από τους άλλους άνεργους. Όσοι ,εξάλλου ,εργάζονταν ακόμα και με χαμηλούς μισθούς ήταν πιο δραστήριοι και ψυχικά πιο υγιείς από τους άνεργους. Σε άλλη έρευνα ,στην Φιλανδία ,όσοι από τους άνεργους βιομηχανικούς εργάτες έβρισκαν ξανά εργασία παρουσίαζαν σημαντική βελτίωση της ψυχικής τους υγείας ,ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση πριν ή μετά την επαναπρόσληψη τους. Στην Ιταλία τέλος ,απολυμένοι εργάτες παρουσίαζαν επιδείνωση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας ,παρά το γεγονός ότι συνέχιζαν να λαμβάνουν κανονικά το μισθό τους. Σε ότι αφορά το ρόλο του στρες ,αρνητικές επιδράσεις στην υγεία καταγράφονται και κατά την περίοδο που οι

εργαζόμενοι αναμένουν την απόλυση τους. Όσο για την σωματική τους υγεία ,αυτή όχι μόνο συνεχίζει να επιδεινώνεται με την απώλεια της εργασίας ,αλλά (σε αντίθεση με την ψυχική) ,δεν δείχνει και να βελτιώνεται μετά από τυχόν επαναπρόσληψη. Στο Μάλμο της Σουηδίας ,ο κίνδυνος κλεισίματος ενός ναυπηγείου είχε επιπτώσεις στην υγεία των εργαζομένων. Το μέγεθος των επιπτώσεων εξαρτιόταν από προοπτικές της μελλοντικής οικονομικής τους εξασφάλισης. Οι άνδρες εργαζόμενοι άνω των 58 ετών ,που είχαν τη δυνατότητα να περάσουν με ευνοϊκές ρυθμίσεις σε πρόωρη συνταξιοδότηση ,δεν παρουσίαζαν χειροτέρευση της ψυχικής τους υγείας ,ενώ από τις μετρήσεις της σωματικής τους υγείας παρατηρήθηκε μικρή μόνο αύξηση (κατά 9 mg/100ml) της χοληστερόλης του αίματος. Αντίθετα ,στους νεότερους εργαζόμενους η απειλή της ανεργίας είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της χοληστερόλης κατά 28 mg/100ml. Η διερεύνηση μιας πιθανής ανάλογης σχέσης με τα παράνομα ναρκωτικά είναι από τη φύση της πολύ πιο δύσκολη. Σε περιοχή της Αγγλίας νέοι άνεργοι δήλωναν αυξημένη χρήση παράνομων ναρκωτικών. Ανάλογες τάσεις διαπιστώθηκαν και σε νέους ανέργους στη Νορβηγία ,οι οποίοι όμως δεν συσχέτιζαν τα παράνομα ναρκωτικά με την καταπολέμηση του στρες ,αλλά τα θεωρούσαν μέρος του εναλλακτικού πολιτισμικού προτύπου που υιοθετούσαν λόγω της ανεργίας. Οι απόπειρες αυτοκτονίας είναι επίσης πιο συχνές στους ανέργους. Με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 1971 σε Αγγλία και Ουαλία ,διαπιστώθηκαν στους ανέργους υψηλότεροι δείκτες θνησιμότητας από αυτοκτονίες ,ιδιαίτερα για τις ηλικίες 36-44. Όμως ,οι δείκτες ανδρικής θνησιμότητας από αυτοκτονίες συνέχιζαν να αυξάνουν στη δεκαετία του 1980 ,ενώ η ανεργία μειωνόταν. Οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι τις προκαλεί αυτοκτονίες δεν τις προκαλεί αυτή καθαυτή η ανεργία ,αλλά η συσσώρευση άλλων δυσάρεστων γεγονότων που αυτή προκαλεί ,καθώς και η μειωμένη λόγω της ανεργίας ,ψυχολογική και κοινωνική δυνατότητα αντιμετώπισης τους. Τέτοια γεγονότα μπορεί να είναι η απώλεια της κατοικίας και η διάλυση κοινωνικών σχέσεων ,φαινόμενα που παρατηρούνται πιο συχνά στους ανέργους.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β.

ΕΛΛΑΔΑ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πριν από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση η Ελληνική οικονομία ήταν μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές οικονομίες ενώ η καταγεγραμμένη ανεργία βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Μετά το 1974 ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας έπεσε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και η ανεργία αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, το φαινόμενο τόσο της απότομης αύξησης της ανεργίας όσο και του πολύ χαμηλού ποσοστού της πριν το 1980, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με επιφύλαξη εφόσον από το σημείο εκείνο και έπειτα άλλαξε ο τρόπος καταγραφής της με αποτέλεσμα να εμφανιστεί το πραγματικό της επίπεδο (Κατσανέβας 1986). Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά και ξεπέρασε τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η εικόνα αυτή της ανεργίας παραμένει μέχρι και σήμερα. Συγκεκριμένα, η ανεργία το 2003 ήταν 9,3% σε σύγκριση με το 8,1% Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Μελετώντας την ελληνική αγορά εργασίας, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας μπορούν να εντοπισθούν στα εξής:

Η αδυναμία της ζήτησης για άτομα με υψηλές δεξιότητες να συμπορευθεί με την προσφορά. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να γίνει ιδιαίτερα αντιληπτό από το γεγονός ότι η ανεργία ατόμων με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό είναι μεγαλύτερη από αυτή των ατόμων με τη βασική μόνο εκπαίδευση. Αυτό το υψηλό ποσοστό ανεργίας μεταξύ των <<λευκών κολάρων>> έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της ελληνικής αγοράς εργασίας από πολλά ερευνητικά κέντρα και οργανισμούς όπως το Παρατηρητήριο Απασχόλησης της Ελλάδος (2003), την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ) (2003), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) και το Cedelop (2003). Ωστόσο, το φαινόμενο αυτό όχι μόνο υφίσταται αλλά φαίνεται να έχει και ανοδική τάση. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην μελέτη <<European education production functions>> τονίζει ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα (μεταξύ των 18 αναπτυγμένων χωρών που εξέτασε η μελέτη) στην οποία η ανεργία των πτυχιούχων

αυξάνεται σε ετήσια βάση (σε ποσοστό 2%). Σε παρόμοια μελέτη, το CEDELOR υποστηρίζει ότι μέχρι το 2010 η ζήτηση για πτυχιούχους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από ότι για απόφοιτους πανεπιστημίων. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και σχετική έρευνα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας (2003). Ειδικότερα, τονίζει το γεγονός ότι οι πτυχιούχοι πανεπιστημίων αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο ανεργίας από ότι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ ταυτόχρονα αναμένεται να μείνουν για μεγαλύτερο διάστημα άνεργοι προτού βρουν εργασία. Αναφέρει, επίσης, ότι ο μέσος χρόνος εύρεσης εργασίας αναμένεται να είναι τρεισήμισι χρόνια. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται κυρίως σε δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Κατσανέβας 2002). Με άλλα λόγια, η προσφορά πτυχιούχων δεν ανταποκρίνεται στη ζήτηση της αγοράς και ως αποτέλεσμα η ανεργία διαρθρωτικού τύπου αυξάνεται. Συγκεκριμένα, όπως αξιολογεί το ΚΕΠΕ, την ευθύνη για την αυξημένη ανεργία των νέων έχει ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος προς το δημόσιο τομέα (2003). Με άλλα λόγια, η βασική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος είναι να προετοιμάζει υπαλλήλους για τον δημόσιο τομέα όπως δασκάλους, υπαλλήλους τραπεζών, δημόσιας διοίκησης κτλ. ενώ την ίδια στιγμή ο δημόσιος τομέας συρρικνώνεται. Πιο συγκεκριμένα, όπως σημειώνει το ΚΕΠΕ (2003), ο δημόσιος τομέας προσπαθώντας να μειώσει τους υπαλλήλους του και ειδικότερα αυτούς της δημόσιας διοίκησης, προσλαμβάνει λιγότερους από αυτούς που συνταξιοδοτούνται. Επομένως, ο δημόσιος τομέας έχει σταματήσει να αποτελεί δίκτυ ασφαλείας κατά της ανεργίας των πτυχιούχων και όπως ισχυρίζεται και το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας <<ο δημόσιος τομέας έχει εγκαταλείψει τον ρόλο του μεγάλου εργοδότη πτυχιούχων ΑΕΙ>> (2002 :173). Η μεγάλη αυτή διαφορά προσφοράς και ζήτησης εργαζομένων για το δημόσιο τομέα μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι τα άτομα προτιμούν το δημόσιο για ποικίλους λόγους (Παπαπέτρου 2003). Συγκεκριμένα, μελέτες έχουν δείξει, ότι η διόγκωση του δημοσίου τομέα κατά τη δεκαετία του '80 αύξησε της προσδοκίες των ατόμων όσον αφορά τους μισθούς (αφού οι μισθοί ήταν υψηλότεροι στο δημόσιο τομέα από ότι στον ιδιωτικό) το οποίο οδήγησε στην αύξηση της ανεργίας. Το αποτέλεσμα των μελετών αυτών είναι ότι κάθε έτος οι αιτήσεις για τον δημόσιο τομέα υπερτερούν αριθμητικός της διαθέσιμες θέσεις. Η ακαμψία του εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες της αγοράς εργασίας αποτελεί ένα από τα βασικότερα σημεία που τονίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδόν κάθε φορά εξετάζει την Ελληνική αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, σε μια από της τελευταίες αναφορές

που έγιναν για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από τον πρώην πρωθυπουργό της Ολλανδίας , Wim Kok , και τους συναδέλφους του , αναφέρεται ότι το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα επιμένει συστηματικά στο να μην λαμβάνει υπόψιν της τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και συνεχίζει να παράγει άνεργους πτυχιούχους και όχι ανθρώπους με πτυχία σχετικά με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή , 2003 ,βλ. επίσης Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1996 ,ΟΟΣΑ 1997).

Ο δεύτερος λόγος είναι η επίμονη τάση των Ελλήνων για την απόκτηση ανώτατης εκπαίδευσης. Ο Γιώργος Ψαχαρόπουλος (2003), στο βιβλίο του <<Ελληνική παιδεία: Μια σύγχρονη τραγωδία>> σημειώνει ότι η Ελλάδα έχει ίσως το υψηλότερο ποσοστό ανά πληθυσμό στο κόσμο μαθητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό. Το φαινόμενο αυτό έχει επισημανθεί από πολλούς ερευνητές διαφόρων επιστημών ενώ υποστηρίζεται πως προέρχεται από μια μη ρεαλιστική προσδοκία για πολύ υψηλές αποδόσεις της εκπαίδευσης οι οποίες λόγω της αυξανόμενης προσφοράς των πτυχιούχων τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχουν μειωθεί. Ο Ψαχαρόπουλος σε ένα άρθρο του στον Οικονομικό Ταχυδρόμο (23/11/2003), υποστηρίζει ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι δωρεάν και επομένως οι νέοι άνθρωποι έχοντας ως δεδομένο το χαμηλό κόστος, επιλέγουν τις σπουδές τους σύμφωνα με την κοινωνική θέση που θα αποκτήσουν μετέπειτα και όχι σύμφωνα με τις προοπτικές απασχόλησης. Έτσι, τα άτομα θα αποφασίσουν να σπουδάσουν νομική ή ιατρική καθώς τέτοιου είδους σπουδές εκτός του ότι δωρεάν θεωρούνται ότι έχουν κύρος. Στο φαινόμενο αυτό συνεισφέρει και το γεγονός ότι οι προσδοκίες για το μελλοντικό εισόδημα είναι υψηλές. Όπως συνεχίζει, αυτό θα συμβεί ακόμα και αν αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο να μείνουν άνεργοι μετά την αποφοίτηση τους ή αν πρέπει να πάνε στο εξωτερικό προκειμένου να σπουδάσουν ακόμα και αν το κόστος σπουδών θα είναι μεγάλο. Η κατάσταση που περιγράφηκε αποτελεί επίσης χαρακτηριστικό της επίμονης τάσης των φοιτητών και των οικογενειών τους για περαιτέρω εκπαίδευση.

Η ανεπάρκεια των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Ο ρόλος των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στη διατήρηση των υψηλών ποσοστών ανεργίας είναι κρίσιμος καθώς δεν φαίνεται να παρέχει ούτε επαρκή ταίριασμα μεταξύ των διαθέσιμων ελεύθερων θέσεων και αυτών που αναζητούν εργασία, αλλά ούτε και καλοσχεδιασμένα προγράμματα εκπαίδευσης για τους άνεργους. Επιπρόσθετα, οι δαπάνες της κυβέρνησης για τις συγκεκριμένες πολιτικές είναι σχετικά χαμηλές σε σύγκριση με άλλες χώρες. Ο οργανισμός που ευθύνεται για το συνταίριασμα των ελεύθερων θέσεων και αυτών που αναζητούν εργασία είναι ο Οργανισμός

Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ). Παρόλα αυτά, η αποδοτικότητα του είναι σχετικά περιορισμένη και συνεπώς ένα επαρκές συνταίριασμα δεν μπορεί να γίνει ενώ αύξηση σημειώνεται στην <<ανεργία τριβής>>. Μια παλαιότερη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1996) υποστηρίζει ότι ο ρόλος των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης στην Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένος και στην πραγματικότητα έχει μειωθεί σημαντικά σχετικά με την δεκαετία του 1980. Μια πιο πρόσφατη μελέτη που διεξήχθη κατά την περίοδο 1999 – 2001 από το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ για το Ευρωπαϊκό διεθνές πρόγραμμα ΤΣΕΡ αποκαλύπτει ότι μόνο ένα 6% από τους νέους άνεργους και ένα 14,4% από το συνολικό αριθμό ανέργων βρίσκει εργασία χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ. Ο λόγος για αυτό είναι διττός: από τη μια πλευρά τα άτομα σπανίως αναζητούν εργασία μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ (Σαμπεθαΐ 2000) καθώς στηρίζονται κυρίως ανεπίσημα κανάλια πληροφόρησης ενώ ψάχνουν για εργασία, μέσω προσωπικών γνωριμιών (στην ίδια μελέτη 49,3% βρήκε εργασία από προσωπικές γνωριμίες όπως οικογένεια και φίλοι ενώ το 73% των νέων ανέργων αναφέρουν ότι απευθύνονται στις γνωριμίες τους ως τρόπο αναζήτησης εργασίας) ενώ από την άλλη πλευρά οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ φαίνονται να μην είναι αξιόπιστες. Όσον αφορά στο τελευταίο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) υποστηρίζει ότι αυτό οφείλεται στην έλλειψη επαρκούς προσωπικού προκειμένου να παρέχονται ποιοτικές υπηρεσίες σε αυτούς που αναζητούν εργασία. Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι οι υπηρεσίες απασχόλησης δεν είναι πλέον μονοπώλιο για το δημόσιο τομέα μπορεί να έχει έναν θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν, κάτι που σύμφωνα με μια μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει συμβεί σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Πέρα από αυτά, οι δαπάνες της Ελλάδας σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης είναι αρκετά χαμηλότερες συγκριτικά με άλλες χώρες. Ειδικότερα, ο ΟΟΣΑ στο τελευταίο Employment Outlook 2003 κατατάσσει την Ελλάδα στην τελευταία θέση όσον αφορά στις δαπάνες με το ποσοστό δαπάνης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Παρόλα αυτά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους άνεργους δεν καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, η αποτελεσματικότητά τους δεν καταγράφεται ενώ ο σχεδιασμός τους ακολουθεί προσεγγίσεις από την πλευρά της προσφοράς και όχι στην ζήτηση (ΙΝΕ ΓΣΕΕ 2001). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η προαναφερθείσα έρευνα του ΙΝΕ ΓΣΕΕ, μόνο το 9,2% των ανέργων που απευθύνονται σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΟΑΕΔ βρήκαν εργασία.

Η υψηλή προστασία και το αφανές κόστος των εργαζομένων. Το φαινόμενο αυτό δυσκολεύει κυρίως τους νέους να βρουν εργασία. Με άλλα λόγια, οι εργαζόμενοι

έχουν υψηλότερη νομική προστασία και έτσι οι νεοεισερχόμενοι αναγκάζονται να μείνουν περισσότερο χρόνο άνεργοι προτού βρουν εργασία. Αυτό φαίνεται να συμβαίνει έντονα στην Ελλάδα καθώς η νομική προστασία των εργαζομένων είναι ιδιαίτερα υψηλή. Συγκεκριμένα, η απόλυση προσωπικού είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη ενώ οι νέες προσλήψεις έχουν σχετικά μεγάλο κόστος (ΚΕΠΕ 2003). Πράγματι, ο Van de Velden and Wolbers (2001), συγκρίνοντας τον βαθμό προστασίας των εργαζομένων μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών κατατάσσουν την Ελλάδα στην δεύτερη θέση μετά την Πορτογαλία. Επίσης, οι προοπτικές απασχόλησης των νέων, επηρεάζονται από το συνδυασμό του υψηλού μη μισθολογικού κόστους και το χαμηλό επίπεδο του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να παρατηρείται ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ανεργίας στις νεαρές ηλικίες (Σαμπεθαί, 2000). Παρόλα αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000) υποστηρίζει πως το επίπεδο του υψηλού μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους δεν φαίνεται να έχει ένα αρνητικό αντίκτυπο στην απασχόληση.

Η ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας. Η Ελληνική αγορά εργασίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα ανελαστική, αν και κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών υπάρχουν ισχυρές πιέσεις για πιο ελαστικές πρακτικές. Παρόλα αυτά, η αυστηρή ρύθμιση των πλαισίων της αγοράς έχει εμποδίσει την γρήγορη αύξηση της απασχόλησης σε σύγκριση με λιγότερο ρυθμισμένες χώρες. Το Παρατηρητήριο Απασχόλησης (2003), κατόπιν ανάλυσης των δεδομένων που δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΟΟΣΑ, τονίζει ότι η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο ποσοστό μερικής απασχόλησης (4% το 2001) στην Ευρώπη. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι εργαζόμενοι σε οργανισμούς θεωρούν την μερική απασχόληση ως κατώτερη μορφή απασχόλησης και πιστεύουν ότι η διάδοση της στην Ελλάδα είναι αβέβαιη εξαιτίας του χαμηλού εισοδήματος που αποφέρει. Πέρα από αυτά, η ίδια μελέτη υποστηρίζει ότι το ποσοστό των Ελλήνων υπαλλήλων που παραμένει στην ίδια επιχείρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι μεταξύ των υψηλότερων στην Ευρώπη. Ωστόσο, στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει μια στροφή των επιχειρήσεων προς πιο ελαστικές εργασιακές μεθόδους. Μια έρευνα που διεξήχθη από το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ υποστηρίζει ότι κατά την διάρκεια του 2003, το 55% όλων εκείνων των προλήψεων που έγιναν από επιχειρήσεις αφορούσαν ελαστικές μορφές απασχόλησης. Η ίδια έρευνα συμπεραίνει τα παρακάτω: 86% του συνόλου των υπαλλήλων έχουν μόνιμη απασχόληση ενώ το 15,5% δουλεύουν σε προσωρινή εργασία, το ποσοστό μερικής απασχόλησης είναι 4,7%, το οποίο αποτελεί το 2,9% σε μόνιμη και 1,8% σε προσωρινή απασχόληση ενώ μέθοδοι όπως η τηλεργασία ή ο δανεισμός εργαζομένων

δεν είναι ακόμα δημοφιλή (1,1% και 0,3% αντίστοιχα). Όσον αφορά το δημόσιο τομέα, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η πρώτη πρόσληψη υπαλλήλων μερικής απασχόλησης έγινε στις αρχές του 2004. Παρόμοια αποτελέσματα για τα προαναφερθέντα έχουν επίσης επιβεβαιωθεί από έρευνα που έκανε η ΕΣΥΕ (2003), η ΑΣΟΟΕ(Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) (Παπαλεξανδρή 2000) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000). Το αποτέλεσμα που μπορεί να εξαχθεί από τα παραπάνω είναι ότι παρατηρείται μια σαφής τάση για πιο ελαστικές πρακτικές ενώ ο βαθμός της ανελαστικότητας της ελληνικής αγοράς εργασίας όπως υποστηρίζει ο Σαμπεθάι συνήθως υπερεκτιμάται (2000).

Ο ρόλος των μεταναστών. Αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βλέπει την συμμετοχή των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό και ειδικά στον πρωτογενή τομέα ως ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελληνική αγορά εργασίας, εμπειρικά στοιχεία υποστηρίζουν ότι ο αντίκτυπος τους στην αγορά εργασίας είναι μάλλον θετικός. Ο Κασσίμης και οι συνεργάτες του (2002) υποστηρίζουν ότι στις αγροτικές περιοχές, οι μετανάστες όχι μόνο δεν προκαλούν προβλήματα αλλά αντιθέτως παρέχουν σημαντικές λύσεις στις τοπικές οικονομίες. Ειδικότερα, οι μετανάστες προσέφεραν μια ανέλπιστη λύση στη χρόνια έλλειψη εργατικού δυναμικού που αποτελούσε μια πιεστική, διαρθρωτική κυρίως ανάγκη πρωτίστως στις περιοχές με αναπτυγμένη τη γεωργία. Η άφθονη προσφορά εργασίας κάλυψε ένα μεγάλο κενό σε εργατικό δυναμικό αφού οι ντόπιοι δεν επιθυμούν να εργάζονται στα χωράφια. Επομένως, οι Έλληνες ασχολούνται λιγότερο με χειρωνακτικές εργασίες και εξασφαλίζουν περισσότερο χρόνο για την επίβλεψη και την εμπορία των προϊόντων τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί αγρότες και ζωοτρόφοι να υποστηρίζουν ότι αν δεν ήταν οι μετανάστες δεν θα μπορούσαν να διατηρήσουν τις επιχειρήσεις τους, κάτι το οποίο τονίζει τη θετική συνεισφορά του ξένου εργατικού δυναμικού στην τοπική οικονομία συνολικά. Παρομοίως, το Ινστιτούτο Εργασίας στην τελευταία έκθεση για την ελληνική οικονομία και απασχόληση (2003) τονίζει το γεγονός ότι η μετανάστευση καλύπτει τις ανάγκες της αγοράς εργασίας για φτηνά εργατικά χέρια ενώ η ζήτηση της θεωρείται συνεχής. Επίσης μελέτες έχουν δείξει πως οι μετανάστες λαμβάνουν κατά κανόνα χαμηλότερους μισθούς από τους Έλληνες εργαζομένους και επομένως το κατά πόσο οι μετανάστες έχουν πάρει τις θέσεις των Ελλήνων εργαζομένων είναι αμφισβητήσιμο.

1.1 Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΣΗΜΕΡΑ)

Αδυναμία εξασφάλισης μονιμότητας στην επιχείρηση που οφείλεται στην ποικιλία επιλογών ως προς την απασχόληση (μερική – σύμβαση έργου – εξ' αποστάσεως απασχόληση).

Οριζόντια μετακίνηση διαφορών θέσεων στην ίδια επιχείρηση ή σε διαφορετικές επιχειρήσεις που οφείλεται στην πολυειδίκευση και στην συνεχή αξιολόγηση.

Ενδιαφέρον προφίλ αλλά να μην προσλαμβάνεται ο άνεργος επειδή δεν έχει στρατηγική προσέγγιση στην αγορά εργασίας.

Από στατιστικά της ΕΣΥΕ – ICAP – HELLASTAT – Επιμελητήρια φαίνεται ότι η αγορά εργασίας συνάδει με την υποχώρηση του Πρωτογενή Τομέα ,υποχώρηση ορισμένων κλάδων του Δευτερογενή Τομέα και άνοδο του Τριτογενή Τομέα.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΟΙ -----

ΦΘΙΝΟΝΤΕΣ: Γεωργία,δασοκομία,υλοτομία

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΟΙ	ΦΘΙΝΟΝΤΕΣ
Εξόρυξη μεταλλευμάτων, εκδόσεις – εκτύπωσης, αναπαραγωγή ήχου-εικόνας, βασικά μέταλλα, συσκευές ραδιοφωνίας – τηλεοράσεις – επικοινωνίες, ιατρικά όργανα, όργανα ακρίβειας, οπτικά, ανακύκλωση, κατασκευές	Άντληση πετρελαίου – αέρια, παραγωγή προϊόντων καπνού, παραγωγή κλωστοϋφαντουργιών υλών, είδη δέματος, ταξιδιού, υποδημάτων, κατασκευή χαρτιού και προϊόντων του, ηλεκτρικές συσκευές

ΤΡΙΓΩΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΟΙ	ΦΘΙΝΟΝΤΕΣ
Εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, πωλήσεις καυσίμων, μεταφορές μέσω υδάτινων πόρων, βοηθητικές μεταφορικές δραστηριότητες, ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες, ενοικίαση μηχανημάτων, πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες, διάθεση και επεξεργασία λυμάτων και απορριμμάτων, ψυχαγωγικές – πολιτιστικές – αθλητικές δραστηριότητες, νοικοκυριά με οικιακό προσωπικό, νομισματικοί οργανισμοί – τράπεζες	Αεροπορικές μεταφορές

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Την τελευταία πενταετία, το μεγαλύτερο μερίδιο των επιχειρήσεων που δημιουργούνται ανήκει στον τομέα των υπηρεσιών 46,40% και ακολουθούν το εμπόριο 29,90% - βιομηχανία 16,50% και τουρισμός 7,20%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Η ελληνική οικονομία αναμφίβολα σημειώνει τον τελευταίο καιρό εντυπωσιακές επιδόσεις με πρώτιστο και κυρίαρχο δεδομένο, εκτός από την κατακόρυφη πτώση του πληθωρισμού και την μείωση των ελλειμμάτων, σε συνδυασμό με την επί σειρά ετών ανοδική πορεία της ανάπτυξης σε επίπεδα του 3% και περισσότερο. Πρόκειται για υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ που τοποθετούν τη χώρα μας στην πρωτοκαθεδρία σε σχέση με τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες, γεγονός που συνεπάγεται και τη μείωση της ψαλίδας που χωρίζει το επίπεδο ανάπτυξης της με αυτό του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως στο μέτωπο της ανεργίας υπάρχει πρόβλημα, παρ' όλες τις πολύπλοκες προσπάθειες και τα μέτρα πολιτικής που προωθούνται από κυβερνητικούς φορείς. Η ανεργία στην Ελλάδα δε δείχνει σημεία υποχώρησης, ενώ σε υψηλά επίπεδα κυμαίνεται η ανεργία των νέων. Το πρόβλημα, κατά την άποψή μου, που δυστυχώς φαίνεται πως επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα, είναι ότι δεν έχει γίνει σωστή διάγνωση της ιδιαιτερότητας που παρουσιάζει η ανεργία στη χώρα μας. Οι γνωστές κλασικές αιτίες που ευθύνονται για την ανεργία είναι κυρίως:

- η συρρίκνωση της αγροτικής απασχόλησης
- η αύξηση του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων που συνδέεται με τη ραγδαία εισροή προσφύγων και λαθρομεταναστών,
- η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό,
- η στασιμότητα ή και μείωση των προσλήψεων στο δημόσιο,
- τα κίνητρα για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων με τη συνακόλουθη βελτίωση της παραγωγικότητας,
- οι περιοριστικές πολιτικές για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού.

Τα αίτια αυτά, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, ευθύνονται στη χώρα μας όπως και διεθνώς, για την επιμονή και τη διόγκωση της ανεργίας. Όμως δεν είναι αρκετά για να εξηγήσουν τους βαθύτερους λόγους του προβλήματος. Σε πολύ μεγαλύτερη έκταση στην Ελλάδα, απ' ότι ισχύει διεθνώς, ο σκληρός πυρήνας της ανεργίας στη χώρα μας, συνδέεται άμεσα με την επιλεγόμενη τεχνολογική ανεργία. Αυτό σημαίνει ότι οι ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας έχουν ως συνέπεια την ταχύτερη απαξίωση πολλών επαγγελματιών, ειδικοτήτων και δεξιοτήτων, ενώ ταυτόχρονα γεννιούνται πολλαπλές ανάγκες για νέες ειδικότητες που δεν υπάρχουν στην αγορά εργασίας.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και ιδιαίτερα αυτό της ανωτάτης δημόσιας παιδείας, παραμένει προσκολλημένο σε αναχρονιστικές και ανελαστικές δομές και προσανατολισμένο σε κατευθύνσεις που είναι κορεσμένες και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες εξελίξεις της τεχνολογίας και της αγοράς εργασίας. Η παιδεία στη χώρα μας παράγει ανέργους. Έτσι εξηγείται γιατί εδώ παρατηρείται το μοναδικό διεθνώς παράδοξο φαινόμενο, όπου η ανεργία των αποφοίτων Λυκείου και Πανεπιστημίου είναι υψηλότερη από την ανεργία των αποφοίτων γυμνασίου. Παράγουμε ή εισάγουμε, πολύ περισσότερους απ' όσους χρειαζόμαστε, γιατρούς, δικηγόρους, δημοσιογράφους, φαρμακοποιούς, χημικούς, φιλόλογους, ιστορικούς, φυσικούς, μαθηματικούς κλπ. Και τώρα τελευταία άπειρους χρηματοοικονομολόγους που έλκονται από την αμφίβολη λάμψη του Χρηματιστηρίου. Όμως κανείς δεν προειδοποιεί αυτά τα νέα παιδιά στις περιπτώσεις αυτές, όπως και σε άλλους κορεσμένους τομείς, πως ότι λάμπει δεν είναι χρυσός. Και ότι υπάρχουν ελάχιστες πιθανότητες να βρουν εργασία, τουλάχιστον στα επόμενα πέντε χρόνια στους τομείς που επέλεξαν να εκπαιδευτούν και να δαπανήσουν πολύ προσπάθεια και οικονομίες που συχνά είναι δυσβάστακτες για το οικογενειακό βάλαντιο. Δυστυχώς παρατηρείται ότι άνθρωποι που έχουν αγωνιστεί για να σπουδάσουν δεν εργάζονται στο αντικείμενο τους διότι είναι κορεσμένο το επάγγελμα της ειδικεύσεως τους η απλά διότι η θέση που θα μπορούσαν να καλύψουν σύμφωνα με τις γνώσεις τους έχει καλυφτεί από άλλα άτομα που δεν έχουν η έχουν σχέση με το αντικείμενο κάποιες τέτοιες περιπτώσεις βρίσκονται στην πρώτη μου παραπομπή. Αντίθετα μεγάλη είναι η ζήτηση για πληροφορικούς επιστήμονες και οποιαδήποτε ειδικότητα συνδυάζει την πληροφορική, τις επικοινωνίες με την οικονομία. Αρκεί εδώ να επισημανθεί ότι το 50% ή και περισσότερο της συνολικής απασχόλησης συνδέεται ή θα συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τον ευρύτερο τομέα της πληροφορικής και των νέων τεχνολογιών. Ο τουρισμός, οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και διάφορες επί μέρους ειδικότητες όπως λχ. της βιοτεχνολογίας, των εναλλακτικών καλλιεργειών, των επαγγελμάτων υγείας και πρόνοιας, όπως οι αισθητικοί, οπτικοί, φυσιοθεραπευτές, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, ειδικοί για ΑΜΕΑ, κλπ., αλλά και παραδοσιακών επαγγελμάτων όπως ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί, ξυλουργοί, παραδοσιακοί χτίστες, διακοσμητές, κλπ., έχουν επίσης σοβαρές επαγγελματικές προοπτικές. Συμπερασματικά, η τεχνολογική ανεργία, ή αλλιώς η διαρθρωτική-εκπαιδευτικού τύπου ανεργία, είναι ο μεγάλος υπεύθυνος για τουλάχιστον το μισό ή και περισσότερο από το σύνολο του ποσοστού του 10-12% της ανεργίας στην Ελλάδα. Και ακόμα πιο σημαντικό, η ίδια αιτία είναι υπεύθυνη για την αυξητική της πορεία και ιδιαίτερα για το πολύ υψηλό ποσοστό της

ανοδικής πορείας της ανεργίας των νέων και αυτά της μακροχρόνιας ανεργίας. Ακολουθεί μια συνοπτική παρουσίαση πολλών άλλων αιτιών που ευθύνονται για την ύπαρξη της ανεργίας.

Η τεχνολογική ανάπτυξη και η εισβολή της μηχανής στην παραγωγική διαδικασία. Γεγονός που αυξάνει κατά πολύ τα ποσοστά της ανεργίας διότι όσο αυξάνεται η τεχνολογία μειώνεται η ανάγκη για ανθρώπινο δυναμικό αφού πολλές μηχανές σήμερα καλύπτουν την εργασία που θα έκανε ένας άνθρωπος με αρκετά καλύτερο και πιο γρήγορο τρόπο.

Απουσία επαγγελματικού προσανατολισμού από το σχολείο. Αυτό ίσως είναι μια από τις μεγαλύτερες γενεσιουργούς αιτίες της ανεργίας αφού δεν υπάρχει ενημέρωση από το σχολείο σε ότι αναφορά τον επαγγελματικό προσανατολισμό και έτσι δεν γίνονται σωστές επιλογές επιμόρφωσης των νέων έτσι ώστε να έχουν άμεση επαγγελματική αποκατάσταση στο μέλλον επάνω στον τομέα εκπαίδευσης τους.

Κυριαρχία ανορθολογικών κριτηρίων επιλογής επαγγέλματος. Αυτή η αιτία είναι το φυσικό επακόλουθο της προηγούμενης διότι αφού δεν υπάρχει επαγγελματικός προσανατολισμός από το σχολείο είναι αναπόφευκτη η κυριαρχία ανορθολογικών κριτηρίων σε ότι αναφορά την επιλογή του μελλοντικού επαγγέλματος του νέου.

Απουσία οργανωμένης τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεωρείται μια από τις μεγαλύτερες αιτίες που επιφέρουν ανεργία όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο

Έλλειψη καταρτισμένων και εξειδικευμένων στελεχών. Φαινόμενο που παρατηρείται σε πολλά πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας οι απόφοιτοι τελειώνουν τις σπουδές τους έχοντας αποκομίσει μια επιστημονική βάση η οποία όμως δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας αφού η θεωρία διαφέρει από την πράξη στο έπακρον.

Το φαινόμενο της υπερεργασίας. Υπάρχουν εργαζόμενοι που απασχολούνται σε μια εργασία από την οποία λαμβάνουν την ασφαλιστική τους κάλυψη προκειμένου κάποια στιγμή να συνταξιοδοτηθούν και την ίδια ημέρα εργάζονται και σε δεύτερη εργασία χωρίς ασφάλεια απλά και μόνο για να καταφέρουν να αποκομίσουν μεγαλύτερα κέρδη για την καλύτερη ευημερία τους γεγονός που επιφέρει την αύξηση της ανεργίας διότι αυτοί οι άνθρωποι καλύπτουν τουλάχιστον μια θέση εργασίας που θα μπορούσε να καλυφτεί από κάποιο άλλο άτομο.

Οι οικονομικές κρίσεις που είναι κρίσεις υποκατανάλωσης και οδηγούν σε μείωση των θέσεων εργασίας. Επίκαιρο όσο ποτέ το αίτιο αυτό διότι με την παρούσα κρίση που βιώνει ο πλανήτης έχουμε το φαινόμενο τις μειωμένης

αγοραστικής δύναμης λόγω οικονομικών δυσχερειών που δημιουργούνται από την οικονομική κρίση έτσι όταν μια επιχείρηση δεν μπορεί να πουλήσει τα αγαθά που παράγει μειώνει το προσωπικό της προκειμένου να γλιτώσει κάποια έξοδα.

Παρασιτικά φαινόμενα – επιχειρηματίες που μοναδικό στόχο έχουν να ωφεληθούν με ανορθόδοξους τρόπους. Έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο πολλοί επιχειρηματίες να απασχολούν άτομα κάνοντας τους μια σύμβαση μικρότερη του έτους προφανώς για να αποφύγουν την αποζημίωση απολύσεως που επιβάλλεται από την στιγμή που ο εργαζόμενος έχει απασχοληθεί πέραν του έτους σε μια εταιρεία και σε ένα συγκεκριμένο τομέα η άλλες φορές βλέπουμε να απασχολείται προσωπικό χωρίς ασφάλιση γεγονός το οποίο προκαλεί την αύξηση της ανεργίας αριθμητικά διότι δεν υπάρχει η ασφαλιστική κάλυψη ώστε να φαίνεται ότι το άτομο απασχολείται κάπου καθώς επίσης το άτομο δεν μπορεί να επιδείξει προϋπηρεσία διότι δεν φαίνεται μέσω του ασφαλιστικού του φορέα ότι εργαζόταν κάπου γεγονός που το καθιστά ανεπαρκή για κάποια άλλη απασχόληση αφού σήμερα όλοι οι επιχειρηματίες δίνουν προτεραιότητα στην προϋπηρεσία ενός υποψήφιου προς απασχόληση στην εταιρεία τους.

Αστυφιλία και συγκέντρωση του μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα – Θεσ/νίκη). Αρκετά μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της επαρχίας έχει αναζητήσει ένα καλύτερο μέλλον στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα Αθήνα-Θεσσαλονίκη αυτό είναι αναπόφευκτο διότι στην επαρχία δεν υπάρχουν προοπτικές εξέλιξης αλλά και απασχόλησης ιδιαίτερα για ένα πτυχιούχο του οποίου η ειδίκευση είναι τέτοια που δεν έχει άμεση σχέση με την ζωή της επαρχίας αυτό που θα μπορούσε να απορροφήσει αρκετούς άνεργους στην επαρχία ώστε να μην βρίσκονται στην δυσάρεστη θέση μιας καθημερινής μάχης επιβίωσης στα αστικά κέντρα είναι η αγροτική ανάπτυξη αλλά δυστυχώς αγροτική ανάπτυξη χωρίς σωστή αγροτική πολιτική δεν μπορεί να υπάρξει.

Εισροή οικονομικών μεταναστών και προσφύγων στα μεγάλα αστικά κέντρα. Οι οποίοι προκαλούν σε μεγάλο βαθμό την ανεργία, εφόσον αποτελούν φτηνό εργατικό δυναμικό. Δυστυχώς αυτή ίσως είναι η μεγαλύτερη αιτία δημιουργίας και αύξησης της ανεργίας μόνο και μόνο στην Αττική οι οικονομικοί μετανάστες είναι τόσοι πολλοί που πλέον δεν μπορεί ο κρατικός μηχανισμός να τους ελέγξει οι ίδιοι απασχολούνται σε κάθε θέση εργασίας χωρίς ασφάλιση που συνεπάγεται χαμηλότερο κόστος για τον επιχειρηματία και φυσικά με πεινχρή αμοιβή γεγονός που τους καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικούς για τον επιχειρηματία, πραγματικά οι οικονομικοί μετανάστες αποτελούν πολύ μεγάλη πληγή την οποία ανοίξαμε μόνοι μας.

Έλλειψη αξιοκρατίας. Παρατηρείτε στην Ελλάδα η έλλειψη αξιοκρατίας όσο αναφορά την επιλογή του προσωπικού υπάρχουν νευραλγικές θέσεις εργασίας οι οποίες έχουν καλυφτεί από άτομα που δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο στο οποίο απασχολούνται και άνθρωποι που είναι ειδικευμένοι επάνω στις ίδιες θέσεις ασχολούνται με εντελώς διαφορετικό αντικείμενο ή παραμένουν άνεργοι επί μακρόν. Αυτό συμβαίνει για διάφορους λόγους μεταξύ αυτών οικονομικούς και πολιτικούς .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Προβλέπεται σχετικά περιορισμένη μείωση της απασχόλησης και μικρή αύξηση του ποσοστού ανεργίας, αλλά σημαντική μείωση του μέσου χρόνου εργασίας. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων το 2008 διαμορφώθηκε στο 1,1%, έναντι 1,3% το 2007. Επειδή η απασχόληση αυξήθηκε με ετήσιο ρυθμό υψηλότερο από ότι το εργατικό δυναμικό (0,4%), το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε στο 7,6% το 2008 από 8,3% το 2007. Το 2009 εκτιμάται ότι θα ανακοπεί η ανοδική ή τάση της απασχόλησης και θα καταγραφεί μικρή μείωση του αριθμού των απασχολούμενων. Αντίθετα, σημαντική θα είναι η μείωση του μέσου χρόνου εργασίας, τόσο λόγω περικοπής των υπερωριών όσο και λόγω μείωσης του κανονικού ωραρίου εργασίας σε ορισμένες επιχειρήσεις. Εκτιμάται ότι η μείωση του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων θα είναι της τάξεως του 0,5-0,8%, δηλαδή μικρότερη από τη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων μισθωτών, που θα είναι της τάξεως του 1%. Πρέπει σχετικά να ληφθεί υπόψη ότι για το 35,4% των απασχολούμενων, που είναι αυτοαπασχολούμενοι ή βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση, η εξασθένιση της δραστηριότητας κατά κανόνα συνεπάγεται περιορισμό του χρόνου εργασίας (δηλαδή υποαπασχόληση) και μείωση του εισοδήματος. Είναι εξάλλου χαρακτηριστικό ότι το δεύτερο εξάμηνο του 2008 καταγράφηκε σημαντική αύξηση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων, ενδεχομένως επειδή η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης (α) οδήγησε άτομα που δεν κατόρθωσαν να βρουν εργασία ως μισθωτοί να αναπτύξουν δική τους επιχειρηματική δραστηριότητα και (β) αποθάρρυνε την έξοδο από τον αγροτικό τομέα, όπου καταγράφηκε οριακή αύξηση της απασχόλησης. Στην παρούσα φάση, οι ευπαθέστερες κατηγορίες εργαζομένων είναι οι ανειδίκευτοι και όσοι έχουν χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, οι προσωρινά απασχολούμενοι και οι μετανάστες. Οι κατηγορίες επιχειρήσεων που βρίσκονται υπό ιδιαίτερη πίεση λόγω της χρηματοπιστωτικής και της οικονομικής κρίσης είναι οι κατασκευαστικές, οι μεταποιητικές με εξαγωγικό προσανατολισμό, οι επιχειρήσεις εισαγωγικού εμπορίου (κυρίως κεφαλαιακών αγαθών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών), καθώς και οι τουριστικές και οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας ενδέχεται να μην αυξηθεί περισσότερο από 0,5 – 0,8 της εκατοστιαίας μονάδας δεδομένου ότι ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του εργατικού δυναμικού αναμένεται να είναι σχεδόν μηδενικός, εάν ενταθεί το φαινόμενο της “αποθάρρυνσης”, δηλαδή εάν αυξηθεί ο αριθμός των ατόμων τα οποία αποφασίζουν

λόγω της εξασθένησης της οικονομικής δραστηριότητας να μην αναζητήσουν εργασία και επομένως αποσύρονται από το εργατικό δυναμικό.

Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας το 2008 οδήγησε σε υποχώρηση του μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης της απασχόλησης. Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΣΥΕ, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του αριθμού των απασχολουμένων διαμορφώθηκε σε 1,1% το 2008, σε σύγκριση με 1,3% το 2007. Λόγω της υστέρησης με την οποία μεταβάλλεται ο αριθμός των απασχολουμένων όταν επιβραδύνεται η οικονομική δραστηριότητα, η υποχώρηση του ρυθμού μεταβολής της απασχόλησης έγινε ιδιαίτερα εμφανής μόνο στο τελευταίο τρίμηνο του έτους, όταν ο ετήσιος ρυθμός ανόδου διαμορφώθηκε σε 0,8%, έναντι 1,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2007. Ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2008 η άνοδος της απασχόλησης προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από την αύξηση του αριθμού των μισθωτών στον ιδιωτικό μη αγροτικό τομέα, το δεύτερο εξάμηνο καταγράφηκε σημαντική άνοδος του αριθμού των αυτοαπασχολουμένων (Διαγραμμα1) ιδίως των γυναικών. Η εξέλιξη αυτή είναι πιθανό να οφείλεται στο ότι η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης οδήγησε άτομα που δεν κατόρθωσαν να βρουν εργασία ως μισθωτοί να αναπτύξουν δική τους επιχειρηματική δραστηριότητα. Ταυτόχρονα, φαίνεται ότι το δεύτερο εξάμηνο του 2008 η οικονομική συγκυρία αποθάρρυνε την έξοδο απασχολουμένων από τον αγροτικό τομέα, όπου για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια καταγράφηκε αύξηση της απασχόλησης, έστω και οριακή.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Συμβολή επί μέρους ομάδων στη μεταβολή της απασχόλησης

Στον ιδιωτικό μη αγροτικό τομέα, στον οποίο ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της απασχόλησης το 2008 ήταν 1,7% κατά μέσον όρο (1,4% στο τελευταίο τρίμηνο), η εξέλιξη του αριθμού των απασχολουμένων κατά κλάδο δραστηριότητας το εννεάμηνο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2008 έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2007, βάσει της ΕΕΔ αλλά και ειδικών ερευνών (της ειδικής έρευνας της ΕΣΥΕ σε επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου, του Δείκτη Υπευθύνων Προμηθειών- PMI), ήταν αρνητική στη μεταποίηση (-1,9%), στις κατασκευές (-2,5%), στις μεταφορές-επικοινωνίες (-2,8%) και στην υγεία (-1,7%), ενώ αντίθετα στο εμπόριο και στον κλάδο των ξενοδοχείων και εστιατορίων παρατηρήθηκε άνοδος (+5% και +1,4% αντίστοιχα). Οι μέσες εβδομαδιαίες συνολικές (κανονικές και υπερωρίες) ώρες εργασίας των μισθωτών στον ιδιωτικό μη αγροτικό τομέα μειώθηκαν κατά 0,3% το 2008. Παρά την υποχώρηση του ετήσιου ρυθμού ανόδου της απασχόλησης το 2008, το ποσοστό των ατόμων με περισσότερες της μίας εργασίας δεν μειώθηκε. Ως προς τις μορφές απασχόλησης, το ποσοστό των μισθωτών με συμβάσεις ορισμένου χρόνου αυξήθηκε στο 11,5% το 2008 από 10,9% το 2007. Η άνοδος καταγράφηκε κυρίως το τελευταίο τρίμηνο του 2008. Το ποσοστό των μερικά απασχολούμενων παρέμεινε το 2008 σταθερό έναντι του 2007 στο 5,6%. Η άνοδος το 2008 της απασχόλησης με ρυθμό 1,1%, δηλαδή υψηλότερο από το ρυθμό ανόδου του εργατικού δυναμικού (0,4%), είχε ως συνέπεια την υποχώρηση του ποσοστού

ανεργίας από 8,3% το 2007 σε 7,6% το 2008 (βλ.Διάγραμμα 2).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Ποσοστό συνολικής ανεργίας

Υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας στο διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2008 έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2007 δείχνουν και τα διαθέσιμα στοιχεία του ΟΑΕΔ για τον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων. Η μείωση του συνολικού ποσοστού ανεργίας το 2008 αντανακλά κυρίως την υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας των γυναικών (από 12,8% το 2007 σε 11,4% το 2008), ενώ αντίθετα το ποσοστό ανεργίας των ανδρών μειώθηκε πολύ λιγότερο (από 5,2% το 2007 σε 5,1% το 2008) και στις ηλικίες 15-24 ετών αυξήθηκε (βλ. Πίνακα 1). Η άνοδος του ποσοστού ανεργίας των ανδρών ηλικίας 15-24 ετών αντανακλά την αύξηση του ποσοστού ανεργίας των ανδρών που δεν έχουν ελληνική υπηκοότητα. Υποχώρηση σημείωσε το 2008 το ποσοστό των ατόμων που έχουν παραμείνει άνεργα επί ένα έτος ή περισσότερο (μακροχρόνια άνεργοι) σε 49,5% του συνολικού αριθμού των ανέργων, από 51,7% το 2007. Η εξέλιξη του αριθμού των απασχολούμενων θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια και την ένταση της κρίσης τους επόμενους μήνες. Οι επιχειρήσεις δεν επιθυμούν γενικά να χάνουν ειδικευμένους απασχολούμενους και απασχολούμενους στους οποίους έχουν επενδύσει. Επομένως, αν η κρίση δεν είναι μεγάλης διάρκειας, οι επιχειρήσεις θα αντιδράσουν στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας κυρίως μέσω του περιορισμού των ωρών εργασίας. Οι ευπαθέστερες ομάδες απασχολούμενων είναι όσοι δεν είναι ειδικευμένοι και έχουν χαμηλό

εκπαιδευτικό επίπεδο και εκείνοι με προσωρινές συμβάσεις εργασίας (στις ομάδες αυτές περιλαμβάνονται και πολλοί μετανάστες). Οι κατηγορίες επιχειρήσεων που βρίσκονται υπό ιδιαίτερη πίεση λόγω της χρηματοπιστωτικής και της οικονομικής κρίσης είναι οι κατασκευαστικές, οι μεταποιητικές με εξαγωγικό προσανατολισμό, οι επιχειρήσεις εισαγωγικού εμπορίου (κυρίως κεφαλαιακών αγαθών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών), καθώς και οι τουριστικές και οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Στις κατασκευές και τον τουρισμό το ποσοστό των ανειδίκευτων είναι υψηλό (της τάξεως του 10%). Επειδή όμως πρόκειται, ως επί το πλείστον, για άτομα νέα στην ηλικία, ενδέχεται να μπορέσουν να απορροφηθούν από άλλους κλάδους. Χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς εργασίας που ενδεχομένως θα διαφοροποιήσουν τις εξελίξεις στην Ελλάδα έναντι άλλων χωρών της ζώνης του ευρώ αποτελούν το υψηλό ποσοστό των αυτοαπασχολουμένων (το 35,4% του συνόλου των απασχολουμένων και το 37,5% των απασχολουμένων στον ιδιωτικό μη αγροτικό τομέα) και το υψηλό ποσοστό των απασχολουμένων στον αγροτικό τομέα (11,3% του συνόλου των απασχολουμένων). Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις προσλήψεις τους επόμενους μήνες, όπως αυτές καταγράφονται στην Έρευνα Συγκυρίας του IOBE για το Μάρτιο του 2009 (βλ. Διάγραμμα VI.4), είναι αρνητικές και είναι πιθανό η απασχόληση να μειωθεί το 2009. Ιδιαίτερα αρνητικές είναι οι προοπτικές στη μεταποίηση. Οι προβλέψεις των επιχειρήσεων το πρώτο τρίμηνο του 2009 ήταν οι πιο αρνητικές που καταγράφηκαν την τελευταία δεκαετία. Στις κατασκευές επίσης αναμένεται μείωση της απασχόλησης, κυρίως στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην κατασκευή κατοικιών και άλλων κτιρίων (οι προβλέψεις των επιχειρήσεων που ασχολούνται με δημόσια έργα είναι λιγότερο αρνητικές). Στο λιανικό εμπόριο, οι επιχειρήσεις, παρότι αναμένουν τους επόμενους μήνες μείωση πωλήσεων, εκτιμούν ότι η απασχόληση θα αυξηθεί. Ακόμη πάντως και αν υπάρξει άνοδος, ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στο λιανικό εμπόριο μάλλον θα επιβραδυνθεί, όπως υποδηλώνει και η σημαντική μείωση των κενών θέσεων εργασίας στον κλάδο το τελευταίο τρίμηνο του 2008. Τέλος, αρνητικές είναι οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις υπηρεσίες, αν και το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2009 καταγράφηκαν λιγότερο αρνητικές προβλέψεις από ότι τον Ιανουάριο του 2009.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

πληθυσμός, εργατικό δυναμικό και απασχόληση

	2008 β' τρίμηνο (χιλ. άτομα)	Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές				
		β' τρίμηνο έτους ⁵				
		2004 ⁴	2005	2006	2007	2008
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω ¹	9.230	...	0,5	0,5	0,6	0,2
Πληθυσμός ηλικίας 15-64 ετών ¹	7.228	...	0,1	0,3	0,8	0,3
Εργατικό δυναμικό ¹	4.939	...	0,5	0,6	0,8	0,4
Απασχόληση ¹	4.582	...	1,2	1,6	1,5	1,4
– Πρωτογενής τομέας ¹	518	...	-0,1	-1,7	-2,6	-0,7
– Δευτερογενής τομέας ¹	1.022	...	0,0	-0,2	3,1	1,1
– Τριτογενής τομέας ¹	3.042	...	1,5	2,9	1,7	1,9
Ποσοστό % συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό ²		66,5	66,8	67,0	67,0	67,2
Ποσοστό % απασχόλησης ³		59,6	60,3	61,0	61,5	62,2
Ανεργία ως ποσοστό % του εργατικού δυναμικού		10,2	9,6	8,8	8,1	7,2

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ).

1 Μεταβολή από β' τρίμηνο σε β' τρίμηνο.

2 Ποσοστό συμμετοχής του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών στο εργατικό δυναμικό.

3 Απασχολούμενοι 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών.

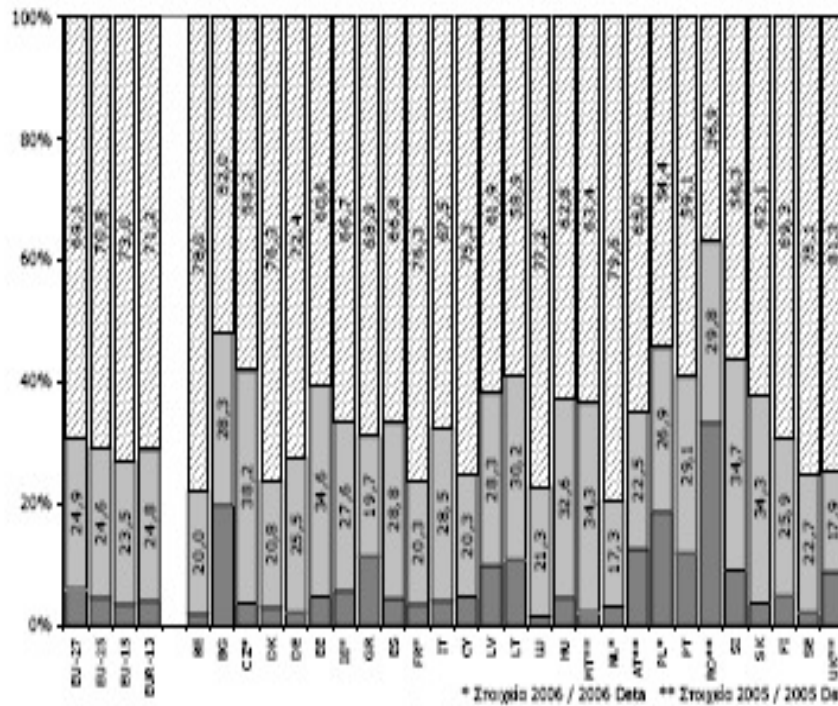
4 Τα στοιχεία της ΕΕΔ για το 2004 δεν είναι πλήρως συγκρίσιμα με εκείνα για τα προηγούμενα έτη.

5 Στο κυρίως κείμενο αναφέρονται οι μέσες ετήσιες μεταβολές και τα μέσα επίπεδα έτους.

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία για την Ελλάδα, την Ε.Ε και τον υπόλοιπο κόσμο, που αναδημοσιεύονται στον ετήσιο οικονομικό οδηγό της ICAP τα μεγέθη της ανεργίας παρουσιάζονται στα παρακάτω διαγράμματα

Απασχόληση κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (% , 2007)
Employment in different sectors of the economy (% , 2007)

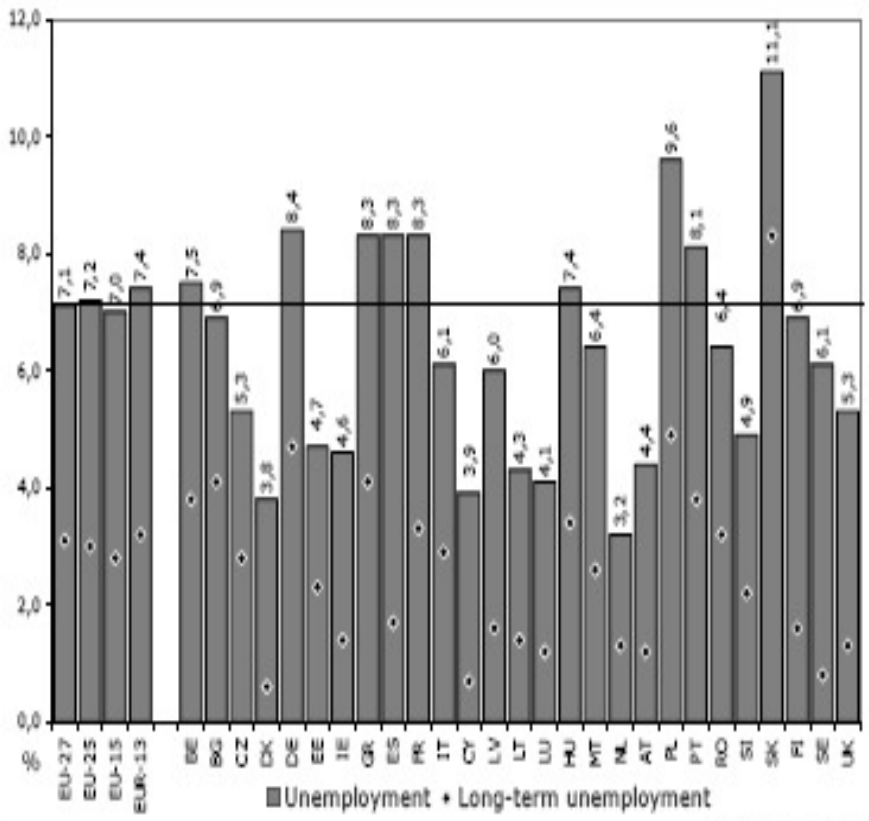
■ Πρωτογενής τομέας - Primary sector □ Δευτερογενής τομέας - Secondary sector ▨ Τριτογενής τομέας - Tertiary sector

* Στοιχεία 2006 / 2006 Data ** Στοιχεία 2005 / 2005 Data
 Στοιχεία πρωτογενή τομέα UK: 2006 / Primary sector data UK: 2006
 Στοιχεία πρωτογενή τομέα PL: 2005 / Primary sector data PL: 2005

Πηγή / Source: Eurostat

Ανεργία και μακροχρόνια ανεργία (% , 2007)
Unemployment and long-term unemployment (% , 2007)

Πηγή / Source: Eurostat

Δ. VI.1 Απασχόληση και Ανεργία
D.VI.1 Employment and Unemployment

Δείκτης Indicator Έτος - Year	Απασχόληση Employment 2007 Μονάδες - Units χιλιάδες thousands	Συμμετοχή Participation 2007 %	Μερική απασχόλ. Part-time empl. 2007 %	Ανεργία Unemployment 2007 %	Ανερ. γυναικών Female unempl. 2007 %	Μακρ. ανεργία Long-term unem. 2007 %	Ανεργία νέων Youth unempl. 2007 %	Διαγράμματα Charts	
EU-27	218.451,0	70,5	18,2	7,1	7,8	3,1	15,3	<p>Ανεργία - Unemployment (%)</p>	
EU-25	205.845,1	70,9	18,8	7,2	7,9	3,0	15,1		
EU-15	174.572,6	72,0	20,9	7,0	7,8	2,8	14,7		
EUR-13	139.772,2	71,1	19,7	7,4	8,4	3,2	14,8		
BE	4.380,3	67,1	22,1	7,5	8,5	3,8	18,8		<p>Αν. νέων - Youth unempl. (%)</p>
BG	3.252,6	66,3	1,7	6,9	7,3	4,1	15,1		
CZ	4.922,0	69,9	5,0	5,3	6,7	2,8	10,7		
DK	2.803,8	80,2	24,1	3,8	4,2	0,6	7,9		
DE	38.209,5	76,0	26,0	8,4	8,3	4,7	11,1		
EE	655,3	72,9	8,2	4,7	3,9	2,3	10,0		
IE	2.112,0	72,4	18,7	4,6	4,2	1,4	9,1		
GR	4.509,8	67,0	5,6	8,3	12,8	4,1	22,9		
ES	20.356,0	71,6	11,8	8,3	10,9	1,7	18,2		
FR	25.642,0	70,2	17,2	8,3	8,9	3,3	19,4		
IT	23.221,8	62,5	13,6	6,1	7,9	2,9	20,3		
CY	377,9	73,9	7,3	3,9	4,6	0,7	10,0		
LV	1.118,0	72,8	6,4	6,0	5,6	1,6	10,7		
LT	1.534,2	67,9	8,6	4,3	4,3	1,4	8,2		
LU	202,9	66,9	17,8	4,1	5,0	1,2	15,3		
HU	3.926,2	61,9	4,1	7,4	7,7	3,4	18,0		
MT	155,5	59,5	11,1	6,4	7,6	2,6	13,8		
NL	8.463,5	78,5	46,8	3,2	3,6	1,3	5,9		
AT	4.027,8	74,7	22,6	4,4	5,0	1,2	8,7		
PL	15.240,5	63,2	9,2	9,6	10,4	4,9	21,7		
PT	5.169,7	74,1	12,1	8,1	9,7	3,8	16,6		
RO	9.353,3	63,0	9,7	6,4	5,4	3,2	20,1		
SI	985,2	71,3	9,3	4,9	5,9	2,2	10,1		
SK	2.357,7	68,3	2,6	11,1	12,7	8,3	20,3		
FI	2.491,6	75,6	14,1	6,9	7,2	1,6	16,5		
SE	4.540,7	79,1	25,0	6,1	6,4	0,8	19,1		
UK	28.441,0	75,3	25,5	5,3	5,0	1,3	14,3		
HR	1.614,4	63,4	8,6	9,6	11,2	5,9	24,0	<p>Μακρ. Ανεργία - Long-term un. (%)</p>	
TR	21.207,1	50,2	8,8	8,5	8,5	2,2	16,8		
US	:	75,1	12,8	4,6	4,5	0,5	10,5		
JP	:	80,9	25,8	3,9	3,7	1,4	7,7		

3.1 ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ΜΑΡΤΙΟΣ 2010)

Σύμφωνα με έρευνα του IOBE δυσοίωνες είναι οι προβλέψεις για την ανεργία και την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών το επόμενο δωδεκάμηνο διατυπώνει το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE).

Στην έρευνα του καταγράφεται πτώση κατά 3,7 μονάδες του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα, που διαμορφώνεται στις 72,4 μονάδες. Μεταξύ άλλων, το Ίδρυμα αναφέρει: "Στους περισσότερους κλάδους της οικονομίας κυριαρχεί απαισιοδοξία και διατυπώνονται δυσοίωνες προβλέψεις, καθώς η αβεβαιότητα για τον χαρακτήρα και το εύρος των πρόσθετων μέτρων ήταν τουλάχιστον τον Φεβρουάριο διάχυτη". Αναφορικά με τα νέα μέτρα που ανακοινώθηκαν, το IOBE σχολιάζει ότι "είναι βέβαιο πως θα επηρεάσουν αρνητικά τη ζήτηση και αναμένεται νέα επιδείνωση του δείκτη τον Μάρτιο". Για το Δείκτη Οικονομικού Κλίματος, τονίζεται ότι "βρίσκεται στο χαμηλότερο επίπεδο του τελευταίου εξαμήνου, αν και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση κινείται σε υψηλότερο επίπεδο".

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την έρευνα του IOBE:

- Στη Βιομηχανία, η έντονη υποχώρηση που καταγράφεται στις προβλέψεις της παραγωγής, αντισταθμίζεται από ελαφρά άνοδο των εκτιμήσεων για το τρέχον επίπεδο της ζήτησης και των παραγγελιών, αλλά και τη σταθερότητα στα αποθέματα.
- Στις Υπηρεσίες οι εκτιμήσεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης παραμένουν αμετάβλητες, ενώ εκείνες για το τρέχον επίπεδο εργασιών καταγράφουν κατακόρυφη πτώση, στη χειρότερη επίδοσή τους από τον περσινό Μάιο. Από την άλλη πλευρά, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης υποχωρούν, αλλά οριακά.
- Στο Λιανικό Εμπόριο, έντονη είναι η πτώση στις εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις των επιχειρήσεων και ακόμη εντονότερη η μείωση στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ζήτησης, όπου σημειώνεται η χειρότερη επίδοση από τον περσινό Απρίλιο. Παρά τις εκπτώσεις, η ρευστοποίηση στα αποθέματα είναι πολύ μικρή, δείγμα υποτονικής δραστηριότητας.
- Στις Κατασκευές, η αλλαγή τάσης του προηγούμενου μήνα διατηρείται και η υποχώρηση που σημειώνεται τον Φεβρουάριο είναι ισχυρότερη από όλους τους υπόλοιπους τομείς. Η επιδείνωση του δείκτη προέρχεται τόσο από τις εκτιμήσεις για το επίπεδο προγράμματος εργασιών, το οποίο μειώνεται κατακόρυφα, όσο και από τις δυσμενέστερες προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα.

- Στην Καταναλωτική Εμπιστοσύνη, σημειώνεται σφοδρή επιδείνωση των προβλέψεων των νοικοκυριών για την οικονομική τους κατάσταση και την ανεργία το επόμενο δωδεκάμηνο, ενώ εξαιρετικά δυσοίωνες είναι και οι προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Αντίθετα, η πρόθεση των ελληνικών νοικοκυριών για αποταμίευση στο επόμενο 12-μηνο βελτιώνεται, καθώς οι καταναλωτές περιορίζουν τις δαπάνες τους, λόγω της επικρατούσας αβεβαιότητας. Όπως επισημαίνει το IOBE, οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους προσεχείς 12 μήνες καταγράφουν μεγάλη πτώση για τέταρτο μήνα.

Το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -34 μονάδες από -27. Μόλις το 8% - από 12% - των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης. Επιπλέον, πάνω από τους μισούς - σε ποσοστό 53% έναντι 47% - προβλέπουν επιδείνωση ή σημαντική επιδείνωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες της ΕΕ και της Ευρωζώνης διαμορφώνονται στις -2 και -4 μονάδες αντίστοιχα.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η αύξηση της ανεργίας ήταν το κυριότερο πρόβλημα της δεκαετίας του 1990. Στην Ευρώπη η ανεργία παρά την πτωτική της τάση θεωρείται το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα κράτη – μέλη. Τα τελευταία είκοσι χρόνια η ανεργία όχι μόνο αυξήθηκε με ταχύτατους ρυθμούς, αλλά και παρουσιάζει μια εξαιρετική ανθεκτικότητα διατηρούμενη παράλληλα σε υψηλά επίπεδα. Εκείνο όμως που είναι πιο ανησυχητικό είναι η αύξηση της μέσης διάρκειας της ανεργίας, ο χρόνος δηλαδή αποκλεισμού των ανέργων από την εργασία. Γι' αυτό το λόγο, η ανεργία και η περιθωριοποίηση ενός σημαντικού τμήματος του εργατικού δυναμικού, θεωρήθηκε ως το σημαντικότερο αποτέλεσμα της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Το 1993, με τη Λευκή Βίβλο για την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση η Ευρώπη έθεσε το θέμα της απασχόλησης ως πρωταρχικό στην άσκηση πολιτικής από τα κράτη – μέλη. Ένα χρόνο αργότερα στην πόλη Έσσεν της Γερμανίας, οι Ευρωπαίοι ηγέτες ενέκριναν το πρώτο σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της ανεργίας, αναγνωρίζοντας πέντε κύριους τομείς για την άσκηση πολιτικής απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο. Τα Συμβούλια Υπουργών στη Μαδρίτη το 1995 και στο Δουβλίνο το 1996, πρόσθεσαν νέα διάσταση στην ακολουθούμενη πολιτική σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Το σημείο καμπής στην Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση αποτέλεσε η Συνθήκη του Άμστερνταμ, τον Οκτώβριο του 1997, στην οποία ενσωματώθηκε ειδικό κεφάλαιο για την απασχόληση. Ουσιαστικά, η συνάντηση των Ευρωπαίων ηγετών στο Άμστερνταμ, έδωσε ώθηση στην στρατηγική που είχε χαραχθεί στο Έσσεν, αφού αναγνωρίστηκε και προσδιορίστηκε το θέμα της απασχόλησης, ως ένα θέμα “κοινού ενδιαφέροντος” για όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, όπως ορίστηκε από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, “απαίτησε” από τις χώρες μέλη να προσαρμόσουν τις

πολιτικές απασχόλησης τους γύρω από τέσσερις κοινούς πυλώνες δράσης, με οριοθετημένους στόχους και σκοπούς. Βέβαια, η Συνθήκη δεν επέβαλε την αλλαγή της βασικής αρχής που αφορά την αρμοδιότητα που έχουν οι εθνικές κυβερνήσεις για τα ζητήματα απασχόλησης. Σαφώς όμως μέσω των ρυθμίσεων που έγιναν, δυναμώθηκε ο ρόλος των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και επεκτάθηκε η δυνατότητα τους να παρεμβαίνουν στις εθνικές πολιτικές απασχόλησης, λειτουργώντας ως ελεγκτικοί ουσιαστικά μηχανισμοί των προηγούμενων. Αυτό ως συνέπεια της έλλειψης συντονισμού και συνεργασίας των εθνικών πολιτικών των διάφορων χωρών μελών για την απασχόληση.

Ακολούθησε η Σύνοδος του Λουξεμβούργου, το έτος 1997, στην οποία οι Ευρωπαίοι ηγέτες αποφάσισαν:

Να προωθήσουν μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την απασχόληση που θα στηρίζεται:

- Σε υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές,
- Σε μια καλώς λειτουργούσα ενιαία εσωτερική αγορά και
- Στον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας.

Επικύρωσαν τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση του έτους 1998 που αποτέλεσαν το πλαίσιο ανάπτυξης των εθνικών πολιτικών για την απασχόληση του 1998.

Η διαδικασία εφαρμογής και άσκησης πολιτικής που βασίστηκε στη Συνθήκη του Λουξεμβούργου -γνωστή και ως Διαδικασία του Λουξεμβούργου- λειτουργεί κατά τον εξής τρόπο:

α) Στην αρχή κάθε χρόνου ,το Συμβούλιο Υπουργών ,βασιζόμενο σε πρόταση της Επιτροπής, εγκρίνει μια σειρά ενεργειών και δράσεων -τις κατευθυντήριες γραμμές-, οι οποίες περικλείουν συγκεκριμένους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν.

β) Κάθε χώρα μέλος, σχεδιάζει ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την απασχόληση το οποίο περιγράφει το πως οι κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται στην πράξη μέσω ενεργειών που ταιριάζουν καλύτερα στην κάθε χώρα. Στη διαδικασία αυτή πρέπει να συμμετάσχουν οι κοινωνικοί συνομιλητές δηλ., τα συνδικάτα, οι εργοδότες, οι τοπικές αρχές κ.τ.λ.

γ) Η Επιτροπή και το Συμβούλιο Υπουργών από κοινού εξετάζουν κάθε ξεχωριστό Εθνικό Σχέδιο Δράσης, και παρουσιάζουν μια έκθεση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υπουργών το Δεκέμβριο. Επίσης η Επιτροπή διατυπώνει προτάσεις και αλλαγές στα Σχέδια Δράσης καθώς και προτάσεις για αναμόρφωση των Κατευθυντήριων Γραμμών.

δ) Το Συμβούλιο, στη βάση των αποφάσεων των αρχηγών κρατών, αποδέχεται το

σύνολο των κατευθυντήριων γραμμών για τον επόμενο χρόνο.

Έτσι η διαδικασία του Λουξεμβούργου προχωρεί ως ένα κυλιόμενο πρόγραμμα που κάθε χρόνο δέχεται επανασχεδιασμό, έλεγχο και αναπροσαρμογή. Οι πρώτες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση αποφασίστηκαν το 1997 για το επόμενο έτος, στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου, ως επακόλουθο της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ για ταχεία εφαρμογή των διατάξεων που αφορούσαν το ειδικό κεφάλαιο για την απασχόληση. Οι κατευθυντήριες γραμμές για το έτος 1999, είναι σχεδόν ίδιες με αυτές του 1998, ενώ λαμβάνουν υπόψιν τις εμπειρίες των γραμμών των κρατών μελών από την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών 1998, κάτι που έγινε για πρώτη φορά. Αυτό που είναι σημαντικό, είναι η παραδοχή και η επισήμανση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την απασχόληση δεν αποτελεί τη λύση στο πρόβλημα της ανεργίας και χρειάζεται η επαγρύπνηση των χωρών μελών για συνεχή παρακολούθηση, εφαρμογή, έλεγχο και αξιολόγηση των κατευθυντήριων γραμμών για μια σειρά ετών.

Ένα χρόνο αργότερα το Δεκέμβριο του 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης, τοποθέτησε την απασχόληση στον πυρήνα της στρατηγικής για την μελλοντική ανάπτυξη της Ευρώπης, θεωρώντας ότι ο στόχος της απασχόλησης για όλους μπορεί να αποτελέσει τη βάση για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό μοντέλο. Η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας αποφάσισε την προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Συμφώνου για την Απασχόληση, με κύριο στόχο τη σταθεροποίηση της μείωσης της ανεργίας, μέσω μιας μακροοικονομικής πολιτικής που στόχο έχει την οικονομική μεγέθυνση και τη σταθερότητα, την απασχόληση, τη βελτίωση των αγορών εργασίας και την προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών στις αγορές αγαθών στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου. Τέλος, τονίζεται ο ενισχυμένος ρόλος που καλούνται να "παίξουν" οι κοινωνικοί συνομιλητές στα πλαίσια της αρχής της εταιρικότητας που προτάσσεται όλο και περισσότερο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι τέσσερις Πυλώνες στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου το Νοέμβριο του 1997, ενέκρινε το πρώτο σετ Κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Οι κατευθυντήριες γραμμές παρουσιάστηκαν κάτω από τέσσερα ολοκληρωμένα stands ενεργειών, οι επονομαζόμενοι πυλώνες των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση.

Απασχολησιμότητα (employability):

Λέγοντας <<απασχολησιμότητα>> εννοούμε την βελτίωση της δυνατότητας ενός

ατόμου να διεκδικήσει με πιθανότητες επιτυχίας μια θέση στην αγορά εργασίας:

Στοχεύει :

- Στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και της ανεργίας των νέων.
- Στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- Στην ενεργό παρακολούθηση των ανέργων προτείνοντας τους μια εναλλακτική λύση στον τομέα της κατάρτισης τους ή της απασχόλησης (μετά 6 μήνες για τους νέους ανέργους και 12 μήνες για τους μακροχρόνιους).
- Μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής φοίτησης κατά 50%.
- Καθώς και εγκατάσταση μιας συμφωνίας πλαισίου μεταξύ εργοδοσίας και κοινωνικών εταίρων για το άνοιγμα των επιχειρήσεων στην κατάρτιση για την απόκτηση εμπειρίας.

Επιχειρηματικότητα (entrepreneurship):

Λέγοντας επιχειρηματικότητα εννοούμε την ενθάρρυνση καλλιέργειας επιχειρηματικού πνεύματος και την διευκόλυνση της δημιουργίας και λειτουργίας μιας επιχείρησης και την απασχόληση ακόμα μέσα σε αυτή.

Στοχεύει:

- Στη διευκόλυνση της έναρξης και λειτουργίας των επιχειρήσεων.
- Τη διευκόλυνση της μετάβασης στην ανεξάρτητη απασχόληση και την δημιουργία μικρών επιχειρήσεων.
- Την ανάπτυξη αγορών κεφαλαίου υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου
- Την διαμόρφωση φορολογικού συστήματος σε περισσότερο φιλικό προς την εργασία.

Προσαρμοστικότητα (adaptability):

Λέγοντας <<προσαρμοστικότητα>> εννοούμε την ανάπτυξη νέων ευέλικτων τρόπων εργασίας που συνδυάζουν την ασφάλεια των εργαζομένων με την ευελιξία των επιχειρήσεων

Στοχεύει:

- Τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης και της ευελιξίας της εργασίας.
- Την υποστήριξη προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης εντός των επιχειρήσεων.

- Την δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας και την αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Ίσες ευκαιρίες (equal opportunities):

Λέγοντας <<ίσες ευκαιρίες>> εννοούμε ισότητα στην πρόσβαση στην εργασία και ίση μεταχείριση αντρών και γυναικών.

Στοχεύει:

- Την καταπολέμηση των διαφορών μεταξύ αντρών και γυναικών
- Το συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
- Τη διευκόλυνση της επιστροφής στην εργασία
- Την προώθηση της ενσωμάτωσης των ατόμων με ιδιαιτερότητες στην επαγγελματική ζωή.

Τα Κράτη-Μέλη ,έπρεπε να εκφράσουν την απάντηση τους στις κατευθυντήριες γραμμές κάτω από το πρίσμα των 4 πυλώνων σε μία συνεκτική, συνολική στρατηγική, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Στην Ευρώπη είναι έντονα και συγκεκριμένα τα μέτρα που έχουν αναληφθεί για την αντιμετώπιση της ανεργίας όπως αναλύεται ακολούθως χρησιμοποιείτε και τηρούνται στο έπακρον οι αποφάσεις τις συνθήκης της Λισσαβόνα η οποία συνθήκη αποτελεί στην μέγιστη εφαρμογή της ένα πολύ καλό όπλο ενάντια στην ανεργία μέσα από την στρατηγική που παρουσιάζει. Εν συνεχεία παρουσιάζεται αναλυτικότερα η προαναφερθείσα συνθήκη.

Η ευρωπαϊκή σύνοδος κορυφής για την απασχόληση αποφασίζει με ποιους τρόπους θα αντιμετωπίσει την άνοδο της ανεργίας, πραγματοποιήθηκε στην Πράγα έκτακτη σύνοδος κορυφής ειδικά αφιερωμένη στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις θέσεις εργασίας στην Ευρώπη. Η προεδρική τριόικα (τσεχική, σουηδική και ισπανική κυβέρνηση) συνεδρίασαν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τους εκπροσώπους των εργοδοτών και των εργαζομένων με σκοπό να συζητήσουν από κοινού τις καλύτερες ιδέες τους για το πώς να μην απολέσουν οι εργαζόμενοι τις θέσεις τους ή να βοηθηθούν να βρουν νέες θέσεις. Η σύνοδος κορυφής προσδιόρισε δέκα ενέργειες για την καταπολέμηση της ανεργίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η Επιτροπή θα βασιστεί στις συζητήσεις της συνόδου κορυφής για τη διαμόρφωση της συμβολής της στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 18-19 Ιουνίου 2009. Ο Πρόεδρος Barroso δήλωσε: «Η σημερινή σύνοδος κορυφής της ΕΕ για την απασχόληση αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου για περισσότερη και καλύτερα συντονισμένη δράση για την απασχόληση. Δεν μπορούμε να αποτρέψουμε την πρόκληση ανεργίας εξαιτίας αυτής της κρίσης. Ωστόσο, αν δράσουμε αμέσως, θα μειώσουμε τις απώλειες θέσεων εργασίας και θα βοηθήσουμε εκατομμύρια ανθρώπους να βρουν νέες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Αν δράσουμε τώρα, θα ανοίξουμε επίσης το δρόμο για τη σταθερή και διαρκή ανάκαμψη. Η δράση της ΕΕ για την απασχόληση ούτε ξεκινά ούτε σταματά στη σημερινή σύνοδο κορυφής. Αλλά με τη σημερινή σύνοδο κορυφής λέμε στους πολίτες μας ότι εμείς θέλουμε να αποτελέσουν οι θέσεις εργασίας τους τον υπ' αριθμόν 1 στόχο της Ευρώπης. Καλώ όλα τα κράτη μέλη να δεσμευτούν να συνεργαστούν ώστε να εντείνουμε γρήγορα τη δράση μας για την απασχόληση.» «Πρώτη μας προτεραιότητα στην παρούσα κρίση είναι οι άνθρωποι και το πώς θα κρατήσουν τις θέσεις εργασίας τους ή πώς θα βρουν το συντομότερο δυνατό νέες θέσεις. Οφείλουμε να χρησιμοποιήσουμε κάθε μέσο που έχουμε στη διάθεσή μας για να περιορίσουμε τις επιπτώσεις της κρίσης στην

πραγματική οικονομία και ειδικότερα στους ανθρώπους και στα μέσα συντήρησής τους» δήλωσε ο Vladimír Špidla, επίτροπος της ΕΕ για θέματα απασχόλησης. «Η παρούσα σύνοδος κορυφής είναι ένα σημαντικό βήμα για τον καθορισμό του καλύτερου τρόπου αντιμετώπισης της ανεργίας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Η στρατηγική μας βασίζεται στον εντατικό κοινωνικό διάλογο, στην από κοινού δράση και στη δημιουργία συνέργειας μεταξύ κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής. Δεν τίθεται θέμα διαπραγμάτευσης βασικών κοινωνικών αξιών για χάρη μιας ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς.» Η σύνοδος απέδειξε ότι υπάρχει ευρεία συναίνεση μεταξύ των συμμετεχόντων για το δρόμο που θα ακολουθηθεί. Τα βασικά μηνύματα που προέκυψαν τονίζουν ότι η μελλοντική δράση για την απασχόληση θα πρέπει να βασίζεται σε ορισμένες αρχές και να αποσκοπεί στη διατήρηση της απασχόλησης και στη δημιουργία θέσεων εργασίας· στην αύξηση της πρόσβασης στην απασχόληση, ιδίως για τους νέους, και στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων, στην ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και στην προώθηση της κινητικότητας. Προτείνονται δέκα συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση τόσο των βραχυπρόθεσμων όσο και των μακροπρόθεσμων προκλήσεων, τα οποία θα πρέπει να εφαρμοστούν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους:

1. Διατήρηση όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων σε θέσεις εργασίας, με την προσωρινή προσαρμογή των ωρών εργασίας και σε συνδυασμό με επανεκπαίδευση και χρηματοδοτική υποστήριξη από το δημόσιο (συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου).
2. Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, παραδείγματος χάριν, με τη μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας και με ευελιξία και ασφάλεια.
3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εθνικών υπηρεσιών απασχόλησης με την παροχή εντατικής καθοδήγησης, κατάρτισης και με αναζήτηση θέσης εργασίας τις πρώτες εβδομάδες της ανεργίας, ιδίως για τους νεαρούς ανέργους.
4. Σημαντική αύξηση του αριθμού μαθητιών και περιόδων άσκησης υψηλής ποιότητας έως το τέλος του 2009.
5. Προαγωγή αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς με την προσφορά κινήτρων για

εργασία, με ουσιαστικές και δραστήριες πολιτικές για την αγορά εργασίας και με τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, που οδηγούν επίσης στην καλύτερη ένταξη των μειονεκτούντων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των αναπήρων, των ατόμων με χαμηλή ειδίκευση και των μεταναστών.

6. Αναβάθμιση των δεξιοτήτων σε όλα τα επίπεδα με τη διά βίου μάθηση, ιδίως παροχή των απαραίτητων δεξιοτήτων σε ανθρώπους που εγκαταλείπουν το σχολείο, ώστε να βρουν μια θέση εργασίας.

7. Χρησιμοποίηση της κινητικότητας της εργασίας, ώστε να συνδυάζεται η προσφορά εργασίας με τη ζήτηση εργασίας για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

8. Εντοπισμός ευκαιριών απασχόλησης και απαιτήσεων δεξιοτήτων και βελτίωση της πρόβλεψης δεξιοτήτων, ώστε να οργανώνεται καλύτερα η προσφορά κατάρτισης.

9. Παροχή βοήθειας σε ανέργους και σε νέους που ξεκινούν τη δική τους επιχείρηση, παραδείγματος χάριν, με την παροχή κατάρτισης για την υποστήριξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, με την παροχή κεφαλαίου εκκίνησης ή με τη μείωση ή κατάργηση της φορολογίας για νεοσύστατες επιχειρήσεις (start-ups)

.

10. Πρόβλεψη και διαχείριση της αναδιάρθρωσης μέσω αμοιβαίας μάθησης και ανταλλαγής καλών πρακτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ.

ΚΠΑ: Τρόποι Προσέγγισης – Καταπολέμησης της Ανεργίας

Ο ΟΑΕΔ είναι ΝΠΔΔ και ανήκει στο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

Ο ΟΑΕΔ έχει διαμεσολαβητικό ρόλο για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της ανεργίας.

Πρόσφατα (από το 2008 και εντεύθεν) συγχωνεύτηκαν οι Τ.Υ και τα ΚΠΑ σε ΚΠΑ 2 που είναι ενιαίες κατά πόλη ή περιοχή υπηρεσιακές μονάδες.

Κάθε ΚΠΑ 2 εντάσσεται ως οργανική μονάδα στην Ειδική Υπηρεσία ΚΠΑ του ΟΑΕΔ και απαρτίζεται από 3 γραφεία: **α)** γραφείο Υποστήριξης **β)** γραφείο Ασφάλισης και **γ)** γραφείο Απασχόλησης με αντίστοιχους υπεύθυνους τα οποία έχουν τις παρακάτω δραστηριότητες:

Γραφείο Υποστήριξης (επιμελείται όλων των θεμάτων που αφορούν το προσωπικό της Υπηρεσίας – παρακολουθεί προσέλευση αποχώρηση υπαλλήλων – ασχολείται με τα οικονομικά – τήρηση αρχείων).

Γραφείο Ασφάλισης (ασχολείται με τα πάσης φύσεως επιδόματα ανεργίας, εποχικά, βοηθήματα, ΔΛΟΕΜ, μητρότητας, πρακτική άσκηση σπουδαστών ΤΕΙ, επισχέςσεις κ.λ.π.

Γραφείο Απασχόλησης (ενδεικτικά αναφέρονται):

Εγγράφει ανέργους

Πληροφορεί και υποστηρίζει ανέργους, εργαζόμενους, επιχειρήσεις και λοιπούς φορείς αναπτύσσοντας για το σκοπό αυτό ανάλογο πληροφοριακό σύστημα.

Εφαρμόζει τα μεθοδολογικά εργαλεία της εξατομικευμένης προσέγγισης, το Ατομικό Σχέδιο Δράσης, καθώς και τα μεθοδολογικά εργαλεία ταξινόμησης των ανέργων, την παρακολούθηση της πορείας τους και αποτίμησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της εν γένει λειτουργίας του ΚΠΑ.

Εφαρμόζει μεθόδους και προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού, τεχνικών αναζήτησης εργασίας, συμβουλευτικής ανάληψης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, ομαδική συμβουλευτική κ.τ.λ.

Εφαρμόζει μεθοδολογία σύνδεσης με τις επιχειρήσεις της περιοχής ευθύνης του και συνεργάζεται με τοπικούς, επιστημονικούς φορείς και κοινωνικούς εταίρους.

Παραλαμβάνει αναγγελίες πρόσληψης, καταγγελίες σύμβασης εργασίας, λύσεις

σύμβασης ορισμένου χρόνου και οικειοθελείς αποχωρήσεις εργαζομένου.

Εφαρμόζει τα εγκεκριμένα προγράμματα απασχόλησης σε συνδυασμό με την εφαρμογή της εξατομικευμένης παρέμβασης και την παρακολούθηση των τοποθετήσεων

Εκδίδει μετά από σύμφωνη γνώμη της Συμβουλευτικής Επιτροπής βιβλιάρια υγεία και εργασίας ξενοδοχοϋπαλλήλων.

Το ΚΠΑ 2 μέσω του γραφείου Απασχόλησης προσπαθεί για την αναβάθμιση του διαμεσολαβητικού ρόλου προσφοράς και σύζευξης , ενίσχυση αποτελεσματικότητας ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης , ποιοτική και ποσοτική βελτίωση των υπηρεσιών του, οργάνωση επαφών με κοινωνικοοικονομικούς φορείς της τοπικής αγοράς (επιμελητήρια – εμπορικοί σύλλογοι κ.λ.π) , ολοκλήρωση κτηριακού εκσυγχρονισμού και την επέκταση της ποιοτικής ανάπτυξης του στελεχιακού του δυναμικού.

Έχει ως αποστολή **α)** την αύξηση της απασχολησιμότητας των δεξιοτήτων και της κινητικότητας των αναζητούντων εργασία ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας συμβάλλοντας στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής συνοχής (απασχολησιμότητα σημαίνει τη βελτίωση της δυνατότητας του ατόμου να διεκδικήσει με πιθανότητες επιτυχίας μια θέση στην αγορά εργασίας) και **β)** τη συμβολή στη βελτίωση των συνθηκών της τοπικής αγοράς εργασίας ιδιαίτερα μέσω της εξατομικευμένης παροχής υπηρεσιών προς τους αναζητούντες απασχόληση.

Υπηρεσίες που προσφέρουν τα ΚΠΑ 2:

Υποδοχή – Πληροφόρηση

Εγγραφή στην Π/Ζ (εγγραφή ανέργου)

Διαμεσολάβηση άμεσης τοποθέτησης

Εξατομικευμένη προσέγγιση αναζητούντων εργασία μέσω συνέντευξης

Ολοκληρωμένη πληροφόρηση (κανόνες αγοράς εργασίας , ευκαιρίες κατάρτισης, απασχόλησης ,δράσεων άλλων φορέων κ.λ.π.)

Κατάρτιση ατομικού σχεδίου δράσης

Καταγραφή κενών θέσεων και παρακολούθηση τάσεων της αγοράς εργασίας

Διαμεσολάβηση – παραπομπές ανέργων σε δράσεις εντός και εκτός ΚΠΑ 2

Διαμεσολάβηση – τοποθέτηση στην ανοιχτή αγορά εργασίας

Διαμεσολάβηση – τοποθέτηση σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης

Παρακολούθηση ατομικού σχεδίου δράσης

Συνεργασία με κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς

Εφαρμογή συμβουλευτικής αναζήτησης εργασίας

Εφαρμογή επαγγελματικού προσανατολισμού

Εφαρμογή συμβουλευτικής επιχειρηματικότητας

Διοικητική και οικονομική υποστήριξη προγραμμάτων

Θα αναλύσουμε με λίγα λόγια κάθε Υπηρεσία που προσφέρουν τα ΚΠΑ 2.

(το 4ο-5ο-6ο-7ο είναι μαζί) και δίνουμε βάρος στην εξατομικευμένη και ΑΣΔ και Συμβουλευτικές

Τα ΚΠΑ 2 προσφέρουν στους άνεργους μέσω της διαδικασίας της συμβουλευτικής και εξατομικευμένης προσέγγισης ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών που καλύπτει υπηρεσίες ενημέρωσης , τοποθέτησης ,κατάρτισης για ένταξη στην αγορά εργασίας.

Τα εργαλεία μέσω των οποίων εφαρμόζεται η εξατομικευμένη προσέγγιση είναι **α)** η ίδια η εξατομικευμένη για καταγραφή των χαρακτηριστικών και των αναγκών των ανέργων **β)** το ΑΣΔ για τη διαμόρφωση και από κοινού (άνεργος και εργασιακός) υλοποίηση πρότασης προκειμένου να ενταχθεί ο άνεργος στην κατάλληλη θέση απασχόλησης **γ)** τη καταγραφή αναγκών των επιχειρήσεων για την καταγραφή των αναγκών ,απαιτήσεων και τάσεων των επιχειρήσεων στην απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού.

Σε μερικά ΚΠΑ 2 (πilotικά) εφαρμόζονται πρότυπες διαδικασίες όπως χωρισμός των εργασιακών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ώστε να είναι πιο αποτελεσματική η σύζευξη και το συμβόλαιο συνεργασίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι αρκετά πολύπλοκο ενώ οι αιτίες της ποικίλουν. Σε όλο τον κόσμο το συμπέρασμα που προκύπτει, είναι ότι η αύξηση της ανεργίας δεν είναι συγκυριακό φαινόμενο, ούτε δημιουργήθηκε ξαφνικά. Αντίθετα οφείλεται στο οικονομικό σύστημα και την κρίση του και το ακολουθεί και στις περιόδους ανόδου του, αλλά ιδιαίτερα στις κρίσεις υπερπαραγωγής ή υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου, όπου λαμβάνει και τις πιο μεγάλες διαστάσεις. Μελετώντας την ελληνική αγορά εργασίας προκύπτει πως το πρόβλημα της ανεργίας οφείλεται κυρίως σε θεσμικούς παράγοντες. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε πως η τάση των Ελλήνων για ανώτερη εκπαίδευση αλλά και ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος προς το δημόσιο τομέα έχει αυξήσει σημαντικά την προσφορά πτυχιούχων χωρίς να βρίσκει ιδιαίτερη ανταπόκριση από την πλευρά της ζήτησης. Το φαινόμενο αυτό έχει οδηγήσει σε υψηλά επίπεδα ανεργίας μεταξύ των πτυχιούχων. Άλλοι παράγοντες που συντηρούν την ανεργία είναι η υψηλή προστασία των εργαζομένων και το υψηλό μη μισθολογικό κόστος αφού δυσκολεύουν την πρόσβαση των νεοεισερχόμενων στον κόσμο της εργασίας. Επιπλέον, οι κυβερνητικές πολιτικές και συγκεκριμένα οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης δε φαίνονται ικανές να μειώσουν το ποσοστό ανεργίας. Τέλος, η εισροή των μεταναστών κατά τα τελευταία χρόνια δεν φαίνεται να έχει σημαντική επίδραση στην ανεργία. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό διαρθρωτικό και επομένως η καταπολέμηση του απαιτεί την ενεργοποίηση μικροοικονομικών πολιτικών σε συνδυασμό φυσικά με άλλους παράγοντες όπως η προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων σε τομείς με διεθνείς ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Όμως, η αναποτελεσματικότητα των μέχρι τώρα πολιτικών ανά τον κόσμο θέτουν σε αμφισβήτηση και έντονη κριτική τις απόψεις της νεοκλασικής θεωρίας για την απασχόληση και την ανεργία. Σήμερα, χιλιάδες άνεργοι αποτελούν το τίμημα των μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενων οικονομικών πολιτικών, οδηγούμενοι στην οικονομική εξαθλίωση, στην φτώχεια και την ανέχεια.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΚΡΙΣΗ, ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΛΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

της Μαρίας Καραμεσίνη*

Η πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση, με τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, το κλείσιμο και τις αναδιαρθρώσεις επιχειρήσεων αύξησε την ανεργία και μετατόπισε το συσχετισμό δύναμης ακόμα περισσότερο υπέρ του κεφαλαίου και εις βάρος της μισθωτής εργασίας, με αρνητικές επιπτώσεις στις εργασιακές σχέσεις.

Σ' αυτό το άρθρο θα ασχοληθώ με την διαλεκτική σχέση μεταξύ ανεργίας και ευελιξίας της αγοράς εργασίας στην Ε.Ε., στο πλαίσιο της τρέχουσας κρίσης. Θα εστιάσω την προσοχή μου στις ευέλικτες μορφές απασχόλησης, τις διευθετήσεις του εργάσιμου χρόνου και τη σχέση τους με την ανεργία, υποστηρίζοντας ότι οι διαφορετικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση και την ανεργία στις χώρες της Ε.Ε. οφείλονται στο μίγμα μορφών ευελιξίας που προκρίνει κάθε εθνικό θεσμικό πλαίσιο, στις πολιτικές προσαρμογής της εργοδοσίας στη μείωση της ζήτησης και τις κρατικές πολιτικές.

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες υφέσεις που σημειώθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 μέχρι πρόσφατα, στην τρέχουσα κρίση οι επιχειρήσεις στις χώρες της Ε.Ε. αξιοποιούν το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο (ατομικών) εργασιακών σχέσεων χωρίς να πιέζουν ιδιαίτερα για αλλαγές. Αυτό αποδεικνύει ότι οι αλλαγές της τελευταίας τριακονταετίας, που εντατικοποιήθηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, έχουν δώσει στην εργοδοσία μεγάλα περιθώρια ευέλικτης χρήσης του εργατικού δυναμικού εις βάρος των δικαιωμάτων ευρέων ομάδων εργαζομένων, κυρίως των νέων, των γυναικών, των λιγότερο ειδικευμένων, των μεταναστών.

Οι προσωρινοί εργαζόμενοι δεν είναι μεν τα μόνα αλλά σίγουρα τα πρώτα θύματα της τρέχουσας κρίσης, όπως και στις προηγούμενες. Από την κρίση του 1991-1993 μέχρι σήμερα το ποσοστό των συμβασιούχων ορισμένου χρόνου στο σύνολο των

απασχολούμενων έχει αυξηθεί στην Ε.Ε., ενώ η προσωρινή απασχόληση έχει διογκωθεί με τους συμβασιούχους έργου και τους ενοικιαζόμενους των εταιρειών προσωρινής απασχόλησης, που έχουν πλέον νομιμοποιηθεί σε όλες τις χώρες της Ε.Ε.

Συγκεκριμένα, μεταξύ του δεύτερου τριμήνου του 2008 και 2009, οι εργαζόμενοι με σύμβαση σταθερής απασχόλησης μειώθηκαν κατά 1,3% στην Ε.Ε. των 27, ενώ αυτοί με συμβάσεις προσωρινής εργασίας κατά 6,3%. Είναι χαρακτηριστικό ότι, στην Ισπανία, τη χώρα με την τεράστια εξάπλωση της προσωρινής απασχόλησης στην Ε.Ε., το 90% του συνόλου αυτών που απολύθηκαν μεταξύ Ιουνίου 2008 και Ιουνίου 2009 ήταν προσωρινά απασχολούμενοι.

Μεταξύ των προσωρινά απασχολούμενων, αυτοί που εργάζονται σε εταιρείες προσωρινής εργασίας υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες με ετήσια μείωση 35% στην Ιταλία, 25% στη Γαλλία και 22-23% στην Ολλανδία, το Βέλγιο και την Ισπανία. Στην Ελλάδα, οι συμβασιούχοι έργου (με μπλοκάκια) και οι μετανάστες απολύθηκαν μαζικά, αυτόματα και χωρίς κόστος για τις επιχειρήσεις της οικοδομής και των συναφών κλάδων, ενώ το δημοσιονομικό έλλειμμα οδηγεί σήμερα την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ στην απόλυση των συμβασιούχων και stagiaires στο δημόσιο τομέα. Σε περίοδο κρίσης, η προσωρινή απασχόληση τροφοδοτεί τη μακροχρόνια ανεργία..

Δεύτερη ιδιαιτερότητα της σημερινής κρίσης είναι η διάγνωση από τις κυβερνήσεις των αναπτυγμένων χωρών ότι μία κατάρρευση της ζήτησης των νοικοκυριών εξαιτίας μαζικών απολύσεων, σε συνδυασμό με τη χρηματοδοτική ασφυξία των επιχειρήσεων, θα οδηγούσε τις οικονομίες από μία αρχικά μεγάλη υποχώρηση του ΑΕΠ σε ένα φαύλο κύκλο ύφεσης. Αυτή η διάγνωση, μαζί με το πολιτικό αυτονόητο ότι ο περιορισμός των μαζικών απολύσεων αποτρέπει τις κοινωνικές εκρήξεις, οδήγησε τις μισές περίπου κυβερνήσεις της Ε.Ε. να δώσουν κίνητρα στις επιχειρήσεις για διατήρηση του προσωπικού τους μέσω της μείωσης του χρόνου εργασίας.

Εξάλλου, οι μεγάλες επιχειρήσεις από μόνες τους αξιοποίησαν στο έπαρκο – κυρίως για το ειδικευμένο προσωπικό τους – προϋπάρχοντα σχήματα ελαστικής διευθέτησης του χρόνου εργασίας, στις χώρες όπου αυτά είναι εκτεταμένα. Επίσης προέβησαν σε μετατροπή αρκετών συμβάσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης σε μερικής απασχόλησης και έκαναν χρήση των συστημάτων διαθεσιμότητας του προσωπικού, στις διαφορετικές εκδοχές τους. Μερικά από αυτά τα συστήματα αναβαθμίστηκαν ως προς τις παροχές και τη δυνατότητα πρόσβασης, μετά το ξέσπασμα της κρίσης το περασμένο φθινόπωρο. Για παράδειγμα, στη Γαλλία η αποζημίωση για την περίοδο

διαθεσιμότητας ανέβηκε από το 50 στο 60% του προηγούμενου μισθού, κατόπιν διαπραγματεύσεων των συνδικάτων με τις εργοδοτικές οργανώσεις. Στη Γερμανία, η διάρκεια καταβολής του επιδόματος από το κράτος για την αναπλήρωση των χαμένων αποδοχών των εργαζομένων που δουλεύουν με μειωμένο ωράριο στις επιχειρήσεις που παρουσιάζουν σημαντική πτώση των παραγγελιών, επεκτάθηκε από 6 σε 24 μήνες. Το επίδομα αυτό ανέρχεται στο 60% του ύψους της περικοπής (67% για εργαζόμενους με παιδιά). Στην Ιταλία, το CIG (Cassa Integrazione Guadagni) έφθασε τον περασμένο Απρίλιο να παρέχει αποζημιώσεις μισθού για ώρες που αντιστοιχούσαν στο 11% του συνόλου των ωρών εργασίας στην ιταλική βιομηχανία.

Στην περίπτωση της μετατροπής των συμβάσεων εργασίας από πλήρους σε μερικής απασχόλησης, οι απώλειες μισθού δεν αναπληρώνονται καθόλου. Αλλά και στην περίπτωση της διαθεσιμότητας/μειωμένου ωραρίου υπάρχουν απώλειες μισθού. Δηλαδή, και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει δυσμενής μεταβολή των εργασιακών σχέσεων για τους μισθωτούς (μισθοί, ασφαλιστικά δικαιώματα), αν και σε διαφορετικό βαθμό. Ωστόσο, τόσο η διαθεσιμότητα/μειωμένο ωράριο, όσο και η μερική απασχόληση θεωρούνται προτιμότερες λύσεις από την απόλυση και γι' αυτό και τα περισσότερα συνδικάτα στις χώρες της Ε.Ε. αναγκάζονται να διαπραγματευτούν παραχωρήσεις υπό τον εκβιασμό της ανεργίας, κατά κανόνα απηχώντας και τις απόψεις της πλειοψηφίας των μελών τους.

Η προσπάθεια συγκράτησης της απασχόλησης μέσω της μείωσης του χρόνου εργασίας των πλήρως απασχολούμενων, υπήρξε πιο έντονη στη Γερμανία και την Αυστρία, σε όλες τις σκανδιναβικές και σε ορισμένες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες (Εσθονία, Σλοβακία, Σλοβενία).

Ανεξαρτήτως πάντως των υποκειμενικών απόψεων, η ταχύτατη επέκταση της μερικής απασχόλησης αποτελεί γενικευμένη τάση στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών της Ε.Ε. κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης. Κι αυτό λιγότερο λόγω μετατροπής των συμβάσεων εργασίας από πλήρους σε μερικής απασχόλησης προς αποφυγήν απολύσεων και περισσότερο διότι ένα πολύ μεγάλο μέρος των προσλήψεων γίνεται με αυτό το είδος σύμβασης. Στην Ελλάδα, το 22,5% των νέων προσλήψεων μεταξύ Φεβρουαρίου και Ιουνίου 2009 έγιναν με σύμβαση μερικής απασχόλησης (στοιχεία Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας). Οι νέες προσλήψεις σε θέσεις μερικής απασχόλησης ανήλθαν σε 85.433 έναντι 10.933 θέσεων μερικής απασχόλησης που δημιουργήθηκαν το ίδιο διάστημα από μετατροπή συμβάσεων πλήρους απασχόλησης σε συμβάσεις μερικής απασχόλησης ή εκ περιτροπής εργασίας.

Δεδομένων των χαμηλότερων μισθών και δικαιωμάτων των μερικώς απασχολούμενων, αυτή η εξέλιξη στις εργασιακές σχέσεις είναι τόσο πιο αρνητική όσο πιο ατελής είναι η προστασία της μερικής απασχόλησης από το εθνικό θεσμικό πλαίσιο και όσο αυτή είναι μη ηθελημένη αλλά αναγκαστική επιλογή των εργαζομένων. Οι χώρες της Ε.Ε. με την μεγαλύτερη αύξηση της μερικής απασχόλησης μεταξύ δεύτερου τριμήνου του 2008 και 2009 ήταν όλες οι Βαλτικές χώρες, η Ιρλανδία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Αυστρία, η Ουγγαρία, η Δανία και η Ολλανδία. Αρκετά μεγάλη αύξηση σημειώθηκε και στην Ισπανία και Αγγλία.

Τέλος, κατά τη διάρκεια της κρίσης αυξήθηκε η ανεργία των νέων σε όλες τις χώρες της Ε.Ε., ταυτόχρονα με τη συνέχιση της ένταξής τους στην απασχόληση μέσω συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης και μαθητείας (π.χ. επέκταση προγράμματος μαθητείας στην Αγγλία). Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση μάλιστα θεωρεί ότι η αύξηση των θέσεων μαθητείας αποτελεί τον καταλληλότερο τρόπο παραμονής των νέων στην αγορά εργασίας μέχρις ότου παρέλθει η κρίση και δημιουργηθούν ξανά επαρκείς ποσοτικά και ποιοτικά θέσεις εργασίας.

Συμπερασματικά, κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι ευέλικτες μορφές εργασίας διευκόλυναν την ταχύτερη προσαρμογή των επιχειρήσεων στη συγκυρία, μέσω της ανέξοδης και «αναίμακτης» αύξησης των απολύσεων, ενώ αποτελούν αυξημένο ποσοστό των νέων προσλήψεων. Αντίθετα, οι μορφές ευέλικτης διευθέτησης και (αναγκαστικής) μείωσης του εργάσιμου χρόνου συγκράτησαν τις απολύσεις και την αύξηση της ανεργίας, αλλά με τίμημα μειωμένες αποδοχές και δικαιώματα για τους πλήρως απασχολούμενους, των οποίων οι εργασιακές σχέσεις χειροτέρεψαν.

*Η Μαρία Καραμεσίνη διδάσκει Οικονομικά της Εργασίας και της Κοινωνικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας – Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (2002), Πανεπιστήμιο και Αγορά Εργασίας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος

ΕΣΥΕ, (2003), Από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας: στοιχεία για το 2000

ΕΣΥΕ, (2003), Μορφές και ώρες εργασίας: 2001

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, (2003), Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική, μελέτες Νο. 50

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, (2001), Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2003, Αθήνα

Κασσίμης Χ., Νιτσιάκος Β., Ζακοπούλου Ε., Παπαδόπουλος Α.Γ., (2002) Οι επιπτώσεις της Εγκατάστασης και Απασχόλησης του Ξένου Εργατικού Δυναμικού στην Ελληνική Ύπαιθρο, Πανεπιστήμιο Πατρών – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Υπουργείο Γεωργίας

Κατσανέβας Θ., (1986), Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα, ΟΑΕΔ, Αθήνα 1986

Κατσανέβας Θ., (2002), Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος, Πατάκης, Αθήνα

ΚΕΠΕ, (2003), Εκπαίδευση και αγορά εργασίας, Μελέτη Νο. 50

ΚΕΠΕ, (2003), Εκπαίδευση και απασχόληση, Οικονομικές εξελίξεις, 3

Παπαέτρου Ε., (2003), Μισθολογικές διαφορές μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα, Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 21

Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε., (2003), Επετηρίδα Απασχόλησης, Αθήνα

Σαμπεθαί Ι., (2000), Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, προβλήματα και

πολιτικές (με έμφαση στην ευελιξία της αγοράς εργασίας και στην καταπολέμηση της ανεργίας σε συνθήκες μη πληθωριστικής ανάπτυξης), Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 16

Ψαχαρόπουλος Γ., (2003) Ελληνική παιδεία: μια σύγχρονη τραγωδία, Αθήνα: Σιδέρης

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

European Commission (2000) European economy – Supplement B

European Commission, (2003), European Education Production Functions: What makes a difference for student achievement in Europe, Munich

INE – ΓΣΕΕ (2001) Οι θέσεις της INE – ΓΣΕΕ για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση

Psacharopoulos G. (2002), Ο κορεσμός των επαγγελμάτων, Οικονομικός Ταχυδρόμος 23/11/2003

III. ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

www.icap.gr

www.statistics.gr

www.bankofgreece.gr

www.enet.gr

www.in.gr

www.oaed.gr

www.eurostat.eu

www.europa.eu